

Woodcraft

Časopis vydávaný Ligou lesní moudrosti

Redakční rada

Šéfredaktorka

Kateřina Grünwaldová – Wičanhpí

Obrazový redaktor

Tomáš Koubek – Okeya

Grafická úprava a sazba

studio ToTeM

Korektorka

Hana Stegbauerová – Anpao

Jan Bejček – Tokhata Mani

Gabriela Modřanská

Autoři jsou vždy uvedeni kurzívou pod svým článkem.

Adresa redakce

Liga lesní moudrosti –
časopis Woodcraft,
Senovážné nám. 24, 116 47 Praha 1

casopis@woodcraft.cz

http://www.woodcraft.cz

Knihařské zpracování a tisk

RETISK – Praha

Distribuce

Balírna Letňany

Přetiskování obsahu povoleno pouze s písemným souhlasem redakce nebo autora a s udáním pramene. Příspěvky redakce vrací jen na vyžádání autora. Názory autorů článků nemusí souhlasit s názory redakce.

Cena výtisku 40 Kč plus poštovné.

Informace o předplatném na

ustredi@woodcraft.cz.

Cena pro členy LLM v příspěvcích.

Ročník 28, číslo 1.

Navazuje na časopis *Bizoní vítr*.

Náklad 700 ks.

Uzávěrka příštího čísla je 5. května 2017.

ISSN 1804-9508.

MK ČR E 5455

1. strana obálky

Tomáš Macek – Netopýr

4. strana obálky

Koláž: Tereza Němcová

Milí čtenáři!

Náš časopis otevírá další ročník. Všichni jsme si zvykli, že už se píše rok s letopočtem 2017, dokonce už se v něm stihlo ledacos udát. V únoru zemřela nejstarší členka Ligy lesní moudrosti Zářka – Vlasta Šilhánová ve věku nedožitých 93 let. Byla to nesmírně zajímavá osobnost, kterou jsem neměla tu čest poznat, dokud žila. Připravujeme pro vás článek o jejím životě, a jak ke mně přichází vzpomínky nejrůznějších lidí na tuto dámu, jsem víc a víc fascinována. Opravdu si myslím, že se máte v dalším čísle nač těšit. Nechci tu ale dělat propagaci dalšího čísla, spíš se podělit o myšlenky, které mě napadají. Seton napsal, že woodcraft je pro všechny od čtyř do devadesáti čtyř let. A my se tomu usmíváme a dodáváme, že mladší a starší nevyjímaje. Děti to mají povinné, za ně rozhodneme my, woodcraftem nadšení rodiče. Ale být členem Ligy po devadesátce? Páni, to je ... prostě obdivuhodné. Tváří v tvář osobnostem, které dokáží udržet své tělo i mysl v dobré kondici, zajímat se o svět okolo, neztratit přátele z mládí, sdílet nějakou myšlenku s těmi mnohem později narozenými, mne přepadá obrovská míra pokory, respektu, úcty a v koutku duše schované touhy – páni, to bych taky chtěla! A zároveň s tím přichází otázky, do jaké míry jde o dar shůry a kde začíná naše vlastní příčinlivost. A kdyby míra příčinlivosti byla snad i stoprocentní, dokážu mít tolik vnitřní síly, moudrosti, zvědavosti, zdraví, aby můj život byl tak bohatě naplněn? Nevím, stejně jako nikdo z nás.

Ale že mi to hloubání dělá dobře a možná trochu nutí dělat něco užitečného, dělím se o ně i s vámi.

Kéž nás dlouho inspirují všichni devadesátiletí woodcrafteri!

Líbí se Vám časopis *Woodcraft*? Nejste členové Ligy lesní moudrosti, ale chcete, aby Vám příští rok chodil rovnou do schránky? Jste členové LLM, ale jeden výtisk Vám nestačí?

Objednejte si předplatné!

Stačí zaplatit 200 Kč na účet LLM č. 2400989435/2010, uvést variabilní symbol 7711 a do zprávy pro příjemce napsat Vaše jméno a adresu, na kterou Vám má časopis chodit. *Woodcraft* si též můžete předplatit hotově v kanceláři LLM, či se informovat o jiných možnostech na ustredi@woodcraft.cz.

Tance, bubnování a zpěv severoamerických indiánů v Tuchlovicích

Když mi bylo třináct let, byl jsem vyvolávacem u nás ve kmeni. Jednoho horkého letního dne na táboře jsem musel svolat spolubojovníky na hru, jenže byli daleko v lese. Vzal jsem buben, napřáhl se, udeřil paličkou na blánu, ale očekávaný zvuk nevyšel. Doteď si pamatuji, jak jsem prasklý buben obřečel. O dvanáct let později jsem vyrobil pro kmen buben nový, ale něco tomu chybělo. Důležité něco – umět na něj také zahrát.

Ještěže Wakantanka dovedl mé kroky na naše ligové stránky. Ihned jsem se na akci pořádanou Tiborem na základní škole v Tuchlovicích přihlásil. Na cestu jsem vyrazil v pátek v podvečer. Na mapě jsou Tuchlovice co by kamenem dohodil od Kamenných Žehrovic, to mám přece za patnáct minut. Z nich se vyklubala hodinová procházka po ledu, o to víc jsem se

těšil, až tam dorazím. U vchodu mě přivítal Tibor s tím, že nejsem jediný opozdilec, takže jsem naštěstí o nic nepřišel.

Program začal kolem devatenácté hodiny, jako první k nám promluvil Filip. Jeho úvodní větu nikdy nezapomenu, neboť v sobě nesla nekonečnou pravdu:

„Většinou lidí dělá tanec a zpěv problémy, protože se jedná o velice intimní chvíli.“ Jen si to představte, začít se učit tancovat a zpívat před cizími lidmi, nikdo se nechce cítit trapně. Tyto pocity Filip svým úvodem dokonale rozbil a mohli jsme začít s teorií.

Indiáni, stejně jako my, měli společenské tance určené k oslavám a zábavě. Jednoduše pro radost z hudby a pohybu. Velmi důležitou součástí života indiánů byly obřady, při nichž tančili tance ceremoniální. Kroky těchto tanců se nedochovaly, bílý muž na ně neměl přístup, stejně jako na ženské tance. Objevitelé byli pouze muži a na ženské obřady a tance nesměli. Nám známé indiánské tance jsou

odvozeny z indiánských představení pro bělochy zvané Wild West Show, pro která se tance upravovaly, aby indiáni vydělali více peněz. Tak vznikl tradiční tanec severního stylu.

Pokračovali jsme ještě teorií zpěvu až do půlnoci, místo volné večerní zábavy jsme šli všichni spát, abychom měli sílu na sobotní převedení teorie do praxe. Instruktor mužských tanců nám dělal Filip a musím přiznat, že po třech hodinách jsem necítil lýtka a skoro nemohl chodit, zato názvy tanců jako CrowHop, Grass dance, Fancy feather dance mi už nezněly exoticky.

Následoval výtečný oběd, sice nevím, co bylo k jídlu, ale mohl jsem sedět a to mi stačilo. Další byl na řadě zpěv. Těmi nejlepšími průvodci nám mohli být jen a pouze Walden singers. Trocha teorie byla nutná, ale přál bych vám cítit tu energii, když sedíte s opravdovými indiánskými hudebníky u jejich velkého bubnu při zpěvu a bubnování.

Celé páteční a sobotní snažení vyvrcholilo po večeři, kdy jsme si udělali pow-wow malé počtem, velké nadšením. Zahájila ho Čampachčawin s Terkou ve svých úžasných tanečních šatech, hráli Walden singers, tancovali muži, tancovaly ženy, tancovali jsme

dohromady, zkrátka zábava na celý večer.

Nedělního programu jsem se nezúčastnil, musel jsem se totiž vydat na náš kmenový sněm. Před jeho zahájením jsme si stříhli jeden round dance a jak se nám to sněmovalo!

Chcete si zlepšit kondici? Chcete zapomenout na všední starosti a pořádně si odpočinout? Chcete se naučit něco nového? Zpívejte a tancejte, protože to dělali lidé na celém světě, když zrovna nepracovali, jen se na to v dnešní době zapomnělo.

Vojtěch Kraupner – Dráp

Ples k půlstoletí kmene Kruh

V roce 2016 oslavil Kruh již padesát let své existence. Na počest tohoto obdivuhodného výročí bylo uspořádáno mnoho rozličných akcí – různé debaty a přednášky, společné táboření na Střele, kterého se zúčastnilo více než 300 návštěvníků, o Vánocích zase oživení staré oddílové tradice společného nastudování a následného koncertu „Rybovky“. Tím nejdůležitějším se ale měla stát rozsáhlá publikace, která by mapovala celou historii Kruhu. Vydání této knihy se nemohlo obejít bez oslav, a proto se ku příležitosti jejího křtu uspořádal rovnou celý ples. Práce na knize samozřejmě pokračovaly pomaleji, než se zprvu předpokládalo, takže se ples nakonec musel přesunout trochu paradoxně až na rok následující po tom výročním. To ale konání plesu nijak nezabránilo, naopak se tak mohl stát velkolepým uzavřením celého výročí.

Vše se událo v holešovické La Fabrice, která dodala celému plesu velice slavnostní a příjemnou atmosféru. Samotný průběh se netočil jen kolem knihy, ale byl naplněn řadou doprovodných akcí, na kterých se podíleli Kružané všech možných generací. Celým večerem provázel Harmcore jazz band, který zvednul ze židle a roztančil

doslova celý sál. Předtančení se ujmul Veselý poutnice – uskupení kružanských matek, které přicupitaly v baletních oblecích a na hudbu Čajkovského Labutího jezera mistrně předvedly labutí stavbu típy. Během vystoupení se

všichni diváci otřásali smíchy. Nechybělo ani promítání videa vzniknuvšího na výročním táboření, kdy se za hustého deště podařilo všech 300 účastníků seřadit v šapitó podle věku do dlouhé spirály a potom všechny natočit tvář po tváři.

Vrcholem večera byl již zmiňovaný křest knihy Půlstoletí Kruhu, kterého se ujala hlavní redaktorka Martina Špinková a téměř šestisetstránkový svazek pokropila poctivě vyuzeným čajem, uvařeným těsně před plesem v kotlíku na ohni.

Těsně po křtu bylo nic netušící náčelnictvo vyzváno na pódium a za všeobecného dojetí obdarováno luxusními batohy Osprey, prý za vše, co pro oddíl udělalo. Poté, co si všichni vzájemně mnohokrát poděkovali a zamáčkli poslední slzy, se však znovu rozjela zábava na plné obrátky. Když se hodina nachýlila, jazzové rytmy vystřídal rytmy indiánské pod taktovkou Sviště, čímž večer rychle nabral jiný směr – z ladných tanečnicků ve večerních róbách se rázem stali divoši, kteří na sebe pokřikovali indiánské popěvky a křepčili kolem skupinky bubeníků. Mezitím, než se všichni vyřídili, se již na pódiu chystal takzvaný Rockruh, slavná

to oddílová kapela přelomu nynějšího a minulého století, jejíž repertoár se skládal výhradně z písní složených pro táborová divadla. Všechny navíc pochází z pera Ondry Fencla, frontmana kapely. Jakmile zazněly první tóny, atmosféra v sále se již skutečně ani trochu nepodobala plesu, ale spíše nějakému hardrockovému koncertu. Především ti Kružané, kteří pamatují písničky z mládí, dováděli pod pódium jako šílení a svým zpěvem kapelu hlasitě doprovázeli. Poté, co se ručička hodin přehoupla přes

půlnoc, bohatý program skončil a zábava se pomalu přesunula na bar, kde za doprovodu kytar pokračovala až do pozdních ranních hodin.

Na závěr chceme poděkovat všem Kružanům, Ligáčům i dalším příznivcům, že na ples přišli, důstojně s námi oslavili tu neuvěřitelně dlouhou dobu trvání oddílu Kruh a také ukázali, že stojí za to, aby minimálně stejně dlouho fungoval nadále. Myslím, že můžeme mluvit za všechny a říci, že jsme si skutečně lepší tečku za celým rokem 2016 a všemi oslavami s výročním spojeními nemohli ani přát.

*Bětko Knařpová
foto: archiv Kruhu*

Pro ty, kteří by měli o náš almanach zájem a rádi by se dozvěděli něco více o historii Kruhu, je možnost si knihu zakoupit, či si prohlédnout úryvky z ní na www.kruh.cz/obchod/.

Druhý ročník Víkendu pro zájemce o stylové táboření

Útulné zázemí nám poskytla speciální a praktická základní škola v Rooseveltově ulici v Praze. Prostory byly moc pěkné, a přestože účastníci byli všech věkových kategorií (od mimin až po ty starší), myslím, že se tam cítil každý dobře.

Po velkém woodcrafterském zahájení akce už frčel nabitý program dělený do několika částí. Měli jsme možnost zhlédnout různé typy indiánských šatů, košil, bederek, kapote a jiných částí oděvů, jejich střihy a postupy vyrábění. Někteří podnikli i výpravu do blízkého okolí, kde si zakoupili vhodný materiál. Ti, co měli zkušenosti se stylovým tábořením, nám poradili se vším možným. Taky se rozdělával oheň křesáním a třením dřev, kde někteří dosáhli úspěchu poprvé ve svém životě a jsou na to právem radostně pyšní. Proběhla ukázka kompletní výbavy na rozdělávání ohně s možností koupě náčiní.

Šicí stroje byly neustále v provozu, na podlahách byly rozprostřeny kdejaké látky nastřížené na vybrané modely, méně zkušenější se radili s těmi zkušenějšími, jak na to, jak to nepokazit a udělat to pěkně, stylově. Prostor byl i pro výrobu kožených výrobků z nevydělávané i vydělávané kůže. Zhlédli jsme ukázky táborového vybavení, přednášelo se, byly diskuse, zpívalo se. Zlatým hřebem sobotního večera byla módní přehlídka indiánské garderoby a ozdob.

A děti? Ty se vesele proháněly po celé budově školy, měly svůj

program, a tak i rodiče mohli, když už ne úplně, tak alespoň částečně, něco vyrobit.

Na konci akce si někteří odnášeli dokonce hotové výrobky, my všichni cenné rady a příjemnou atmosféru. Vzájemně jsme si ukázali, co se komu podařilo. Velké WASTÉ patří všem organizátorům, kteří toto vše pro nás připravili. Zajištění krásného zázemí, jídla, materiálu, přednášky, videoprojekce, ... Také díky všem, kteří přišli, udělali si čas, podpořili prima akci a vytvořili společně pěkný víkend.

Bohuslava Kowalczyková – Bohunka

Hra Stará Praha, tentokrát Žižkov

První zmínky o území, které později bylo nazváno Žižkovem, jsou z přelomu 11. a 12. století. A nebyly to zmínky zrovna veselé, šlo o Šibeniční vrch. Sem město Praha posílalo své provinilé.

Později, za vlády Karla IV., se celý kopcovitý kraj změnil v úrodné vinice. Šibenice zůstávala nadále tam, kde byla, a plnila své poslání.

Čas plynul. Žižka vyhrál svoji bitvu na Vítkově hoře a blížila se pohroma v podobě třicetileté války. A mezitím Prahu zasáhly dvě morové rány. Vinice i šibenice vzaly za své, postavil se hřbitov a z vinic se stávaly hospodářské usedlosti, které sloužily coby zásobárna pro Prahu.

Avšak největší změna čekala toto území v 19. století. Byl to rozvoj průmyslu a postupná výstavba bytových jednotek pro přibývající dělnictvo.

A tak se stalo, že v roce 1876 došlo, či spíše si vybojovalo, jméno Žižkov. Jiným navrhovaným názvem byl Rudolfov – po císaři u kormidla.

Život Žižkova jakožto samostatné náležitě pyšné obce netrval dlouho, záhy byl připojen k velké Praze. Nové továrny se už nestavěly, spíše naopak. Bouralo se, nové zase stavělo a tak je tomu dodnes.

Ostatně vlastní názor na dnešní Žižkov jste si mohli udělat sami a zábavnou formou při hře „Stará Praha“.

To se 8. 4. 2017 v 9.30 na Škroupově náměstí sešlo asi sto hráčů. Poznat tuto část Prahy přišli členové kmenů Walden, Trilobit, Národ čtyř žvlů, Hinajankaga, Činčapi, Ťapáč, Wazazi, Jilm, Tussilago a přátelé ze ZŠ Petřiny – jih.

U Jana Žižky – jednoho živého a jednoho z bronzu odlitého sochařem Kafkou.

Rozdělili se do jedenácti skupin, obdrželi 51 otázek a úkolů. Od 10 do 15 hodin měli čas na zkoumání čtvrti a napsání a nakreslení správných odpovědí. Při tomto putování na ně navíc čekalo sedm historicky doložených maskovaných postav s úkoly víceméně vtipnými.

Na daném místě byl Jan Žižka, který proslavil Žižkov vítěznou bitvou na hoře Vítkov. Také penězokazové, kteří obohatili život na Žižkově novými mincemi, a dokonce i papírovými bankovkami, to vše kolem roku 1901. Jára Cimrman, ten povznášel českého ducha neustále. Vítek z hory, bohatý

měšťan z dob Karla IV., vlastník vinic na hoře, jež po něm nese jméno. Přemysl Pitter, významný bojovník za lidská a především dětská práva, hlavně za 2. světové války a po ní. Jaroslav Seifert, básník a nositel Nobelovy ceny, signatář Charty 77 a hlavně zdejší rodák. Marie Čermínová – Toyen, významná surrealistická malířka, známá už i u nás.

Účastníci se též dozvěděli, že v místech Olšanských hřbitovů bývala vesnice Olšany a v ní rybník. Že je zde jak Betlémská kaple, tak pravoslavný kostelík. Že na vysílači je deset miminek, ale na Žižkově

Předvádění Cimrmanovy hry.

jich je vlastně jedenáct – to poslední ukryté na radnici v atriu. Že první pražský mrakodrap je taky na Žižkově, na Churchillově náměstí, a je to Dům odborových svazů. A že cesta po Žižkově není nijak snadná, neboť je to vlastně pěkná pahorkatina.

17. ročník této hry dopadl dobře. Žižkov jsme si zvolili již podruhé a kupodivu jsme objevili další nové objekty a zajímavosti.

Nezbývá než poděkovat všem organizátorům i hráčům za krásně strávený den.

Ivana Dalíková – Viktorka
foto: Daniel Douša – Slunce

Instaluje se koláž, kterou vytvořila první skupina.

Putování skřítků

Jednou jsem u ohně zaslechl větu: *Co mám děti, už jsem nebyl na vandru. Na to říkám – kdo má děti, ať jede na vandru s nimi!* Dobrou příležitostí bude třeba již třetí skřítkovské putování o prvním červnovém víkendu. Vítán je každý, kdo ujede za dva dny alespoň deset

kilometrů a unese své pyžámko. Plyšáky brát netřeba, hraček je plný les. Ještě je budeme na nádraží schovávat do křoví... Kromě netypického věkového složení to bude vandru jako každý jiný – spaní pod plachtou a vaření na ohni.

Předloni jsme kličkovali mezi vstavači a prvosenkami a před odjezdem sledovali vzlet větroňů.

Vloni jsme se na střelnici Bahna pokochali jemnou kresbou na květech kosatců sibiřských a v neděli naslouchali dunění vodního hamru. Jsem zvědav, jakou kombinaci přírodních a technických zázraků potkáme letos v údolí Hadovky. Sledujte kalendárium a přihlaste se!

Tomáš Macek – Netopyř

Putování skřítků 2015 na Střele.

Putování skřítků 2016 na Brdech.

Putování skřítků 2017 na Hadovce?

Slovo náčelníka Ústřední rady orlích per aneb

Když pera došla

Babočka bílé C: Motýl (babočka bílé C) se právě vyhřívá na čerstvě vyprané plíně na táboření.

Zažil jsem to už rozhodně několikrát. A když ne já, tak o tom povídal někdo tak moc, že to dorazilo i do mých uší. Jednoho dne prostě nastal sněm a po něm jsem měl pocit, že mi byla uznána poslední orlí pera, která jsem schopen splnit. Další titul potřebuje tolik per! A navíc z mého X. světla (dosaďte si za X to, které je pro vás nejtěžší)! Uf, uf. Následně jsem si celý Svitek znovu prolistoval a kde nic tu nic... Prostě pera došla.

A pak jsem si například koupil fotoaparát. Kouknul za okno a ejhle. Orlí pero 2T6 Snímky ptáků bylo na světě. Následovaly snímky bezobratlých (2T5), savců (2T7) a po projití všech možných fotografií ptáčků a savců i Snímky zvířat v pohybu (2T8)...

Celý život jsem si přál jezdit na koni. Nakonec co se nestalo, odhodlal jsem se... a následovalo

1J1 (jízdy na koni) společně s Pravidelnou pohybovou aktivitou (1P5). Přece jen, chcete-li opravdu jezdit (a ne se vozit), zabere toto umění (komunikace s koněm) nějaký ten čas. Kamarádka začala pro změnu pravidelně cvičit s pójkami a obručemi.

Mezitím jsme si s přáteli sedli a rozpovídali se o plnění orlích per. Co jako tak kdo dělá. To víte,

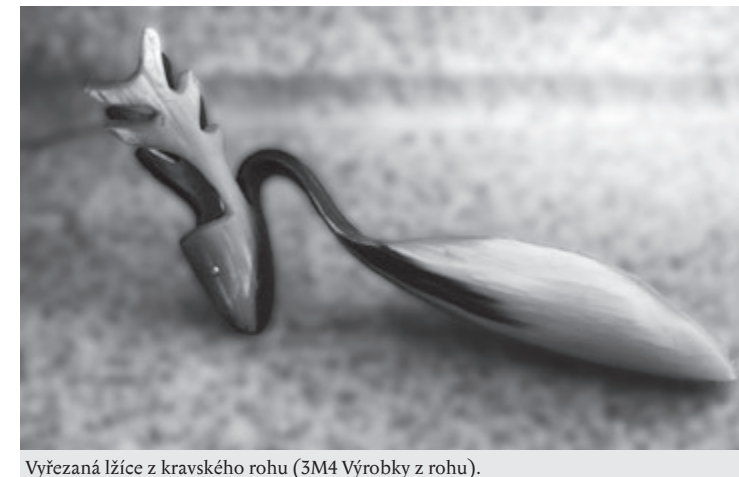
pera, ta mi došla! Copak že to, Wannahcawin, vyrábíš? Vikingskou tuniku (3EE3 Mužské historické oblečení). Hm, tohle se mi k mé bederce nehodí, ale nějak mi doslužuje toulec. No, spíš přesluhuje. Tak šupky dupky hurá na něj (3E12). Ale moc času na to nemám. Chodím teď se psem Indouškem pomáhat autistickým dětem. Od příliš uvolněných až po příliš

Sklepnice obecná: můra vyfocená u nás doma ve sklepě.

zkřečované svaly. A taky sem tam dát toho psího blíza na obličej/ ruku/bříško (4H3 Pomoc v sociálním zařízení). A ve volném čase se psem stopuji a učím ho poslouchat (4D5 Péče o psa).

A vůbec. K tomu všemu máme doma pěkný frmol. To máte

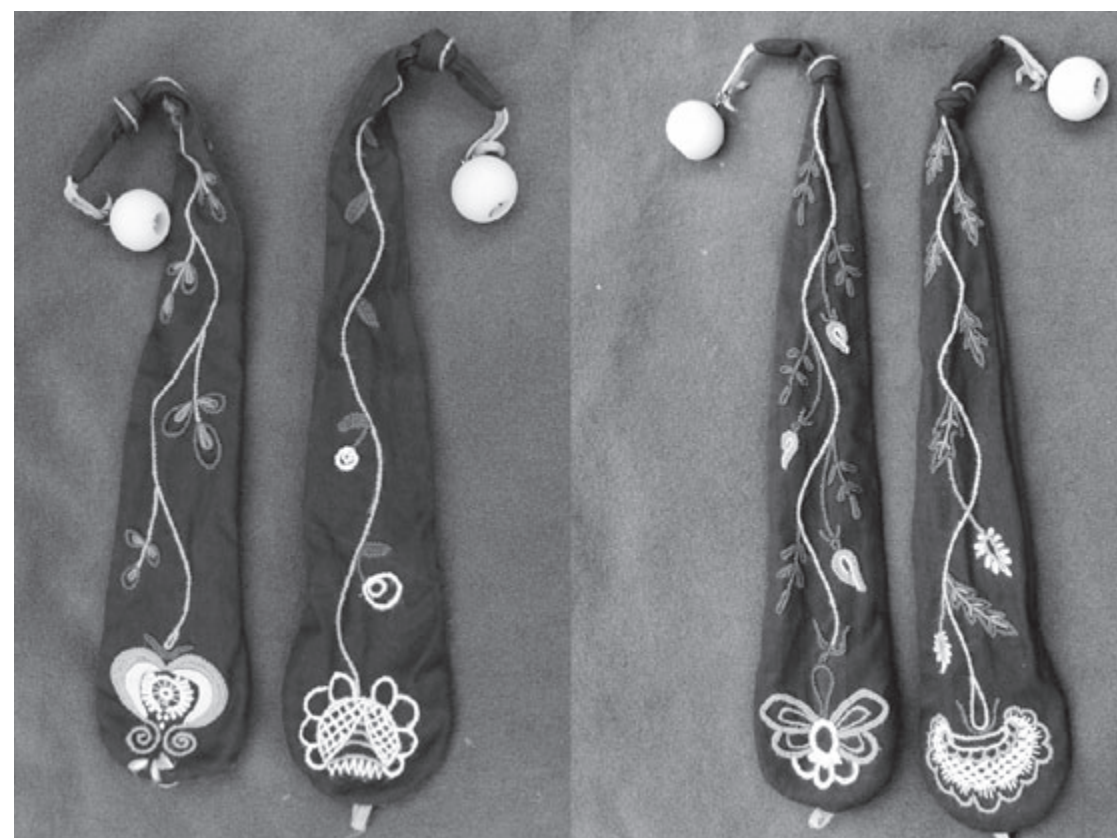

Vyřezaná lžice z kravského rohu (3M4 Výrobky z rohu).

všelijaké třídění, zhasínání, vypínání, plánování nákupů a praní plen (2U5 Malá ekologie). A mojí manželce se rozpadla peněženka (3O2)...

Prostě pera došla. Mně osobně už alespoň čtyřikrát! Veselé plnění všech 694 orlích per přeje

Pavel Spálený – Yučikala
foto: autor

Pójky vyrobené k pravidelnému cvičení.

130 let od narození Miloše Seiferta – Woowotanny

Hiawatha, Logan, Jerry, Biminiji, Gryf, Oskentont, Tokaheya, Keny, Tokhata Mani u Woowotanova hrobu.

V neděli 8. ledna se uskutečnila v Bechyni pietní akce ke 130. výročí narození zakladatele československé Ligy lesní moudrosti a propagátora woodcrafterského hnutí Miloše Seiferta – Woowotanny.

Uspořádat tuto akci napadlo během loňského podzimu Tuwanakhu. Oslovil účastníky setkání, které se konalo u příležitosti stého výročí Seifertova narození na téže místě r. 1987: Hiawathu,

Biminijho a Logana. Tenkrát patřili k zástupcům nové woodcrafterské generace. Liga lesní moudrosti neexistovala – byla rozpuštěna r. 1948 – a do jejího obnovení zbývaly ještě dva roky, ovšem právě

jejich přítomnost byla tehdy signálem, že Miloš Seifert přece jen svým dílem překonal svou smrt.

Setkání tenkrát organizoval, na základě vyzvání Zdeňka Teichmana – Atahualpy, František

Kožíšek – Biminiji a mezi přítomnými byli i Seifertovi pamětníci, ze kterých dnes již nežije žádný.

Tentokrát se nás sešlo deset. Čtyři z nás zde byli i před třiceti lety: Ivan Makásek – Hiawatha s Romanem Havránkem – Oskentontem nyní zastupovali nejstarší woodcrafterskou generaci a František Kožíšek – Biminiji s Martinem Kupkou – Loganem (někdejší omladina) generaci střední. Za Ligu lesní moudrosti byl přítomen ligový ohnivec Jan Bejček – Tokhata Mani, Aleš Sedláček – Tokaheya, Tomáš Jurkovič – Jerry a Aleš Kapica – Keny. Polské woodcraftery zastupoval Rafal Lozinski – Gryf. Neorganizované woodcraftery Tomáš Studenovský – Tuwanakha, autor obsáhlé knihy o Miloši Seifertovi, která by měla vyjít v tomto roce.

Akce se chtěla zúčastnit i Seifertova praneteř, paní Jana Ondrejčková, ale panovalo mrazivé počasí a naše výprava se opozdila, takže když se o jedenácté hodině nikdo neukázal, odjela domů. Zhruba půlhodinové zpoždění odjezdu naší výpravy způsobil Hiawatha, který si o hodinu zmýlil čas srazu na Zbraslavském náměstí, kde mělo dojít k přeskupení účastníků do vozidel. A počasí bohužel nedovolilo časovou ztrátu dohnat.

Hřbitov byl zasněžen jako před třiceti lety. Po položení věnce u Seifertova hrobu každý z nás několika slovy objasnil, čím pro něj Miloš Seifert byl, co ho přimělo k účasti a jak vidí Seifertův odkaz do budoucna. Ve mně osobně asi nejvíc rezonovala slova Tokaheyi, pro kterého bylo cílem akce především lépe poznat osobnost Miloše Seiferta, aby věděl, jak ho přiblížit nejmladší generaci kmene Walden.

Poté Rafal zapálil třením dřev svíci, kterou Oskentont položil na Seifertův hrob.

Symbolicky jsme se rozloučili se Seifertem Modlitbou kmene Omaha a za vzdáleného znění poledních zvonů se přesunuli ke společnému obědu na bechyňské náměstí, kde v restauraci akce pokračovala debatou.

Bylo vedeno mnoho disputací na téma – kdo přišel jako první s nápadem využít pobytu v přírodě při výchově mládeže.

Byl to Seton, který roku 1902 nadchnul skupinu chlapců z okolí k tomu, aby vytvořila první woodcrafterský kmen? Nebo Baden-Powell, kterého inspiroval roku 1899 při obraně Mafekingu Lord Edward Cecil a jeho mladistvé spojky na bicyklech k organizaci skautských družin? Anebo mladý německý učitel Hermann Hoffman, co v roce 1896 začal se svými žáky podnikat výpravy do přírody a vyvolal hnutí Wandervogelů?

Skutečnost je taková, že se na přelomu 19. a 20. století objevilo několik osobností, pro které představoval pobyt ve volné přírodě zcela zásadní prvek při formování charakteru dospívající mládeže. A jednou z nich byl i Miloš Seifert – Woowotanna.

Stejně jako Hoffman podnikal se svými žáky výpravy do přírody a roku 1911 byl mezi prvními organizátory skautských družin v Čechách. Byl svobodomyšlným člověkem bez předsudků, stejně jako Seton. Jako přírodovědec a pedagog, který pozoroval svět kolem sebe a přemýšlel o budoucnosti, ihned vycítil spřízněnost jejich duší. Protože si byl vědom potenciálu woodcrafterské idey, upozadil svou osobnost a cele se oddal službě Setonovu hnutí.

V mnohém předběhl svou dobu a své učitele – bohužel však nebyl světově známým spisovatelem jako Seton ani slavným generálem jako Baden-Powell, takže neustále narážel na šikanu nadřízených

a nepochopení ze strany osob blízkých, což nepochybně přispělo k tomu, že zemřel relativně mlád – ve věku 54 let.

Navzdory všem ranám, na které nebyl jeho osud skoupý, neustále propagoval woodcraft. Roku 1925 přeložil knihu Johna Hargravea *The Great War Brings It Home* pod názvem *Civilizace se řítí*. Jak pro rockým se musel tento titul zdát 3. prosince 1941, kdy Miloš Seifert – Woowotanna v Bechyni ukončil svou pozemskou pouť.

Dle zachovaných svědectví se příznaky vážného onemocnění

prvně projevil bezprostředně poté, co se dozvěděl o represi německých okupantů vůči českým studentům 17. listopadu 1939, kdy ochrnil na polovinu těla. Poté mu byl diagnostikován a následně odoperován mozkový nádor. Bohužel doba rekonvalescenci nepřála. Německo obsadilo Francii, zuřila bitva o Anglii. Sovětský svaz, ve který socialisticky orientovaní woodcrafteri tolik věřili, nečinně přihlížel tomu, jak nacisté zotročují Evropu, než 22. června 1941 došlo i na něj. 28. září 1941 se stal protektorem Reinhard Heydrich.

Vila Přemyslovka dnes.

Vzápětí bylo vyhlášeno stanné právo a začalo bezohledné vraždění českého obyvatelstva.

Přesto ani v tak těžkých chvílích Woowotanna neztrácel naději a víru v budoucnost woodcrafterského hnutí.

V knihovnách čekaly na své budoucí čtenáře jeho překlady Setonových knih, ve kterých zůstalo tajemství woodcraftu ukryto mezi řádky a Velký zákon se nadále předával ústní tradicí v trampském prostředí a v prostředí skautských a turistických oddílů, které díky vlivu svých příznivců dokázaly odolávat tlaku doby a uniknout pozornosti. Bylo tedy jen otázkou času, kdy osloví ty, co již nebudou pod vlivem psychózy čtyřicátých a padesátých let.

Debaty byla velice zajímavá. Tuwanakha přinesl na ukázkou kromě obtahu své knihy také všechny Seifertovy knihy. Biminiji s sebou přinesl samizdatový sborník, který byl vydaný u příležitosti akce v roce 1987 a několik vydání Svitků březové kůry, které měl k dispozici. Mezi nimi i unikátní reprint z roku 1974.

Při odjezdu se Tuwanakha pokusil lokalizovat dům, ve kterém Woowotanna v Bechyni žil a zemřel. Bohužel marně. Až dodatečně, na základě e-mailu od paní Ondřejčkové, se mu podařilo s jistotou určit, že Seifertův dům – vila Přemyslovka – je dnes součástí bechyňských lázní „Jupiter“.

Krásnou tečkou byla návštěva zasněženého tábořiště nedaleko Kříd, kde se konaly ligové tábory před roku 2003.

Aleš Kapica – Keny
foto: archiv autora

Grace Gallatin Seton

V minulé části jste se mohli dočíst, jak se Seton dostal do čela Boy Scouts of America. Domnívám se však, že velkou roli v tom hrála ctižádost jeho první manželky – Grace Gallatin Thompson Seton. Byla to ona, kdo Setona všemožným způsobem podporoval, když jeho hvězda teprve začínala vycházet, a kdo byl při tom, když vznikal první woodcrafterský kmen.

Grace v 16 letech – fotografie byla pořízena v New Yorku r. 1888.

Grace Gallatin se narodila 28. ledna 1872 v rodině jednoho z nejbohatších mužů Kalifornie 19. století. Její otec – tvrdý a ctižádostivý Albert Gallatin – o pouhých dvanáct let dříve přicestoval parníkem z New Yorku do Sacramento, kde začal pracovat jako příručí. Po čtyřech letech se tam oženil¹ s Klemencií Rhoades (někdy také přezdívanou Nemie), která pocházela z Chicaga. A za další čtyři roky (r. 1868) již byl spolujednatel jedné z největších strojírenských firem na západním pobřeží USA².

¹ Většinou se uvádí, že se vzali roku 1865, ale podařilo se mi najít zdroj který uvádí přesné datum – 6. června 1866.

² Firma Huntington, Hopkins and Company zbohatla díky spoluúčasti na budování transkontinentální železnice, která spojila západní pobřeží USA s východním, během let 1862–1869.

Grace, na rozdíl od svého budoucího muže, nebyla zvyklá počítat peníze. Do svých devíti let vyrůstala obklopena přepychem a otec přispíval nemalou částkou na její výchovu i po rozvodu s její matkou³. Starší děti⁴ zůstaly s otcem, ale malá Grace zůstala u matky, která s ní začala cestovat. Tím jako by předurčila její osud.

Cestovaly po celých USA od hotelu k hotelu a podnikly i výlet do Evropy⁵. Grace měla od malička touhu psát. Zážitky z jejich zámořské cesty využila jako témata pro své první články, které jí roku 1888⁶ otiskly noviny v San Francisku.

Vzdělávání dospívající Grace bylo díky neustálému cestování dost nesystematické⁷, ta si tím však –

³ Manželství Alberta a Klemencie Gallatinových bylo rozvedeno v r. 1881. (Lucinda H. MacKethan: *Grace Gallatin Thompson Seton (1872–1959) – Excerpt from A Woman Tenderfoot, in A Journal of American Women Writers Volume 27 no. 1 2010, str. 179*). Příčinou rozvodu měl být poměr Alberta Gallatina s 18 letou spolužačkou jejich starší dcery Jane – Malvínou Robbins. Je to však nejspíš pouze jedna z mnoha fabulací Lucindy H. MacKethan, která uvádí, že se měli vzít bezprostředně po rozvodu (tj. následující rok). Jenže jiný zdroj uvádí přesné datum druhého sňatku Alberta Gallatina – 21. října 1884.

⁴ Kromě Grace měli Gallatinovi ještě syna Alberta jr. a dceru Jane. Tito starší sourozenci však zůstali s otcem v Kalifornii.

⁵ Není vyloučeno, že tuto cestu podnikly za sestrou Grace – Jane, která se věnovala malířství a do r. 1891 údajně hodně pobývala v Evropě (pravděpodobně v Itálii). askart.com/askart/p/jane_gallatin_powers/jane_gallatin_powers.aspx

⁶ Bohužel žádný zdroj neuvádí o jaké noviny šlo, ani kdo je původcem této informace. Články měla Grace publikovat pod pseudonymem Dorothy Dodge.

⁷ Sama Grace v autobiografické črtě, která vyšla r. 1909 v rámci *Who's Who in New York* uvedla dvě školy, kterými prošla: Ženský seminář v Chicagu (Chicago Female Seminary) a Packer Collegiate Institute v Brooklynu, stát New York, který absolvovala r. 1892.

Popis na rubu fotografie uvádí že je Grace na snímku se svou starší sestrou Jane na cestě do Catskill. Žena na fotografii však vypadá mnohem starší neodpovídá podobě Jane Gallatin na fotografiích z této doby, takže se domnívám, že na fotce je kromě Grace její matka – Klemencie.

V archivu je uvedeno, že fotka byla pořízena někdy 1885 – 1889. Na základě srovnání s předchozí fotografií lze usoudit, že byla pořízena spíše před rokem 1888.

Grace v 18 letech (r. 1890).

povzbuzena prvním publikačním úspěchem – hlavu nelámala, neboť byla rozhodnuta žít se psaním cestopisných črt.

Dva roky po ukončení školní docházky (r. 1894) podnikla s matkou další cestu do Evropy – tentokrát již cíleně za účelem načerpat materiál pro budoucí články. A právě během této plavby se seznámila se svým osudovým mužem, kterým byl o dvanáct let starší Ernest Thompson Seton.

Ernest Thompson Seton

Seton tehdy na palubě parníku *Spaarndam* plul do Paříže, ze které dva roky předtím – váben voláním divočiny – odcestoval. Mezitím se živil jako nájemný lovec vlků a měl možnost studovat tato zvířata ve volné přírodě. To chtěl zúročit při práci na posledním ze tří plánovaných obrazů s vlčí tematikou⁸. Jeho pracovní úvazek skončil ulovením – do té doby nepolapitelného vlka – Loba. Seton na něj marně zkoušel všechny triky, co znal, až si všiml, že jej vždy doprovází mladá bílá vlčice, které říkal Blanka. Zkusil využít Lobovy slabosti pro ni. Zabil ji a na její pach jej vlka do pasti. Chycený Lobo odmítal jíst a záhy uhynul. Seton byl

⁸ Modelem pro první obraz „vlčí“ trilogie „Spící vlk“ byl vlk z pařížské ZOO. Detaily studií pro druhý obraz „Triumf vlků“ kreslil podle mrtvých psů. Svá pozorování těchto zvířat ve volné přírodě zúročil při práci na třetím obraze s názvem „Štvanice“.

presvědčen, že to bylo steskem po svobodě a žalem po družce. Mocně to na něj zapůsobilo. Nechtěl se už dál žít lovem, a tak se vrátil ke studiím.

Cesta přes oceán trvala téměř dva týdny. Lodní paluba nebyla místo, kde by cestující našli mnoho povyražení, ale Seton byl dobrým vypravěčem, měl v zásobě spoustu příhod z pobytu v divočině a ženy mu také nebyly lhostejné. Mladou Grace plnou touhy po dobrodružství nepochybně vzrušoval. Zkušený lovec a zároveň umělec. Zřejmě lahodilo jeho egu, že imponuje mladé, pohledné dívce s aristokratickým chováním (a nejprachatějším otcem v Kalifornii). A také se asi do určité míry ztotožnil s osudem Loba, který byl ochoten pro svou družku vlézt do pasti.

Obě ženy cestovaly do Paříže, kde nikoho – na rozdíl od něj – neznaly, takže se jim nabídl jako průvodce. Pracoval v té době na knize, se kterou chtěl uspět nejenom jako malíř, ale i jako přírodovědec, a tak mu přišlo vhod literární nadání Grace, která se

mu na oplátku nabídla jako korektorka⁹. Dva roky společné práce a neutuchající zájem mladé Grace¹⁰ vedly ke sblížení, které vyústilo ve sňatek. Ten uzavřeli v New Yorku 1. června 1896¹¹, po návratu z Evropy.

Je možné, že Grace v době sňatku čekala dítě, neboť se rozhodli usadit. Seton nechtěl bydlet přímo ve městě – nejspíš proto, aby budoucí potomek měl co nejbliž k přírodě, ale sám zatím neměl dost prostředků na to, aby jim mohl pořídit vlastní dům. Takže se ani moc nevzpíral, když jim budoucí tchýně místo věna zafinancovala koupi starého koloniálního sídla¹² v New Jersey.

Mladý pár se do něj nastěhoval v květnu 1896 a po svatbě v něm strávil celé léto. Pro Setona, který tou dobou pracoval na ilustracích pro knihu Franka Chapmana *Bird Life*, to byl skutečný ptačí ráj, ale s přicházející zimou byla údržba velkého domu o třiceti místnostech čím dál nákladnější. Také s dítětem to neklaplo¹³, takže Grace nedalo ani moc práce přesvědčit šetrného manžela, aby se alespoň na zimu přestěhovali zpět do města.

Pro ni to byla příležitost uvést Setona do světa skutečné literatury. Grace měla ráda společnost. Byla hezká a inteligentní. Díky členství v exkluzivním klubu *Pen and Brush*, který sdružoval ženy s uměleckými ambicemi, měla řadu známých v literárních kruzích. Manželé tak byli zváni na nejrůznější bankety a to byla pro Setona příležitost k seznámení s nejvlivnějšími lidmi USA té doby. Charismatický Seton, znamenitý vypravěč, budil pozornost. Na jednom z banketů,

⁹ Knihu *Studies in the Art Anatomy of Animals* dokončil v srpnu 1885. V jejím úvodu Seton vyjádřil krom jiných svůj dík také Grace za korekturu textu a přípravu rukopisu do tisku.

¹⁰ Podle Andersona jej mohlo ke Grace přitahovat také to, že mu v mnoha směrech měla připomínat platonickou lásku z dob jeho londýnských studií – slečnu H. H. Hatten.

¹¹ Přesné datum a místo sňatku je uvedeno v knize *Woman's who's who of America* pro rok 1914–1915 en.wikisource.org/wiki/Page:Woman's_who's_who_of_America,_1914-15.djvu/718

¹² I když Seton uvádí, že koupil financovala Klemencie, je mnohem pravděpodobnější, že tyto finance pocházely od Alberta Gallatina, který vůči svým dětem nebyl tak skoupý jako Setonův otec.

¹³ V knize *Notable American women: the modern period: a biographical dictionary*, Svazek 4 strana 640 je uvedeno, že Grace měla za sebou potrat. Žádné bližší informace k tomu však uvedeny nebyly, a žádný jiný zdroj se o tomto choulostivém tématu nezmiňuje.

Grace během pobytu v Catskills.

kam byli pozváni, se osobně seznámil i s budoucím prezidentem USA Theodorem Rooseveltem¹⁴.

Woodcraft

Jak už jistě víte, původcem slovního spojení „woodcraft“ coby synonyma pro zálesáctví nebyl Seton¹⁵. Pobyt v přírodě, spojený s woodcrafterskými aktivitami, byl oblíbenou rekreační aktivitou i členů klubu *The Boone and Crockett Club*, který založil již zmíněný Theodore Roosevelt v prosinci 1887.

Členem tohoto prestižního klubu byl i majitel vydavatelství *Forest and Stream* George Bird Grinnell, který vydával stejnojmenný magazín¹⁶, tematicky zaměřený na lov zvěře a aktivity spojené s pobytem v přírodě. Pozvání na banket, kde se kromě budoucího prezidenta Seton seznámil také s Hamlinem Garlandem, dostali právě od Grinnella.

Také *Book of Woodcraft* – woodcrafterský „manuál“, o kterém se bude psát v následujícím díle, nebyl zcela originální Setonův nápad. Daniel Carter Beard¹⁷ byl

¹⁴ Theodor Roosevelt byl zakladatelem prestižního klubu *The Boone and Crockett Club*, který sdružoval amatérské lovce.

¹⁵ Vůbec poprvé se objevil „Woodcraft“ v titulu novely Williama Gillmore Simmse, prvně vydané r. 1854. Děj situovaný do let války o nezávislost glorifikuje záškodnickou činnost vzbouřenců proti britské armádě. Kniha je dostupná on-line na webu [archive.org: archive.org/details/woodcrafthawksoosimmrich.en.wikipedia.org/wiki/William_Gilmore_Simms](http://archive.org/details/woodcrafthawksoosimmrich/en.wikipedia.org/wiki/William_Gilmore_Simms)

¹⁶ Magazín *Forrest and Stream* byl jeden z časopisů, ve kterých Seton publikoval své první texty.

¹⁷ Daniel Carter Beard je spolu se Setonem a Baden-Powellen považován za spoluzakladatele BSA (Boys Scouts of America).

Grace s puškou na břehu jezera v Catskills, pravděpodobně 1890.

známý ilustrátor, který vydal již roku 1882 vůbec první woodcrafterskou příručku pro chlapce¹⁸. Obdobnou knihu, ovšem tématicky zaměřenou na dívky, vydala Beardova sestra Lina ve spolupráci s jeho manželkou Adelií Belle Beard o pět let později – 1887¹⁹.

Vydavatelství *Forest and Stream* také vydalo roku 1884 knihu *Woodcraft* jejímž autorem byl „Nesmuk“ (občanským jménem George Washington Sears, který byl později také členem *The Boone and Crockett Club*)²⁰.

¹⁸ Na archive.org lze nalézt čtvrté vydání z r. 1930 www.archive.org/details/americanboyshanoobeargoog

¹⁹ Je možné, že autorem knihy *American Girls Handy Book: How to Amuse Yourself and Others* je Beard, který pouze využil jejich jména. Kniha určená ženám napsaná mužem by nemusela působit důvěryhodně, ale faktem je, že Lina s Adelií (která zemřela r. 1920) vydaly ještě jednu podobně zaměřenou knihu *On the Trail: An Outdoor Book for Girls*. www.archive.org/details/howtoamuseyoursoibeargoog
www.gutenberg.org/files/18525/18525-h/18525-h.htm

²⁰ Je možné, že George Washington „Nesmuk“ Sears posloužil Setonovi jako předloha pro Rolfa zálesáka. Narodil se r. 1821, a když mu bylo 8 let, poslal ho otec do fabriky. Sears utekl a žil pak s mladým indiánem z kmene Narragansetů jménem Nessmuk. (Sears později jeho jméno používal jako literární pseudonym.) Počátkem 80. let 19. století (v šedesáti letech!) podniknul několik osamělých výprav na vlastnoručně vyrobených kánoích z papíru. Jeho prototypy vážily pouhých 8 kg(!) Jen pro srovnání – dnešní ultralehké kánoe váží kolem 20 kilo. O těchto cestách napsal pro *Forest and Stream* řadu článků. Dvanácté vydání jeho knihy *Woodcraft* je rovněž dostupné on-line na webu archive.org. www.archive.org/details/woodcrafttoosearuoftpabook.libraries.psu.edu/palitmap/bios/Sears__George_Washington.html

Ovšem žádná z těchto knih neobsahovala organizační schéma, na jehož základě by se mohli jednotliví woodcraftéři sdružovat. Byly to pouhé návodné manuály a Setonovo prvenství je právě v tom, že jako první inicioval vznik organizované woodcrafterské skupiny, pro kterou vymyslel motivační program na bázi woodcraftu²¹.

The Boone and Crockett Club sdružoval řadu prominentních osob z nejvyšších vrstev. Jak se Theodore Roosevelt čím dál víc angažoval v politice, začal v náplni činnosti převažovat lobbying nad původním woodcrafterským zaměřením. Proto americký zoolog William Temple Hornaday²² založil konkurenční *The Camp Fire Club*²³.

Pro členy tohoto klubu začal vydávat jeden z členů – George O. Shields²⁴ magazín *Recreation*. Shields nabídl Setonovi, aby strávil léto studiem zvěře v Yellowstonejském parku a pro jeho magazín napsal nějaké články.

Grace nebyla z této nabídky moc nadšená, protože doufala, že opět pojedou do Evropy. Ale jako vzorná milující manželka svého muže následovala²⁵. Je nutno říct, že Seton si zpočátku o zálesáckých schopnostech své ženy nedělal iluze. Měl ji za zhyčkanou městskou slečinku, ale jak sám později přiznal, ve svém odhadu se mýlil.

Grace nebyla domácí puťka²⁶. Nechyběla jí odvaha a duchapřítomnost, měla přesnou mušku a nikdy si nestěžovala na nepohodlí²⁷, což nepochybně Setonovi imponovalo.

²¹ Systém orlích per

²² William Temple Hornaday byl od r. 1896 ředitelem New Yorkské ZOO v Bronxu. Ve spolupráci s Teodorem Rooseveltem založil r. 1905 American Bison Society – organizaci, díky níž bizoni přežili do současnosti. Později se společensky diskreditoval svými rasistickými názory.

²³ Tento klub existuje dodnes. Sídli na Campfire Rd, Chappaqua, NY, ovšem informace jsou o něm velmi skoupé.

²⁴ George O. Shields (*1846, †1925) byl veteránem občanské války a velký zastánce zachování divočiny.

²⁵ Zážitky z této cesty později popsala ve své knize *The Nimrod Wife*. Mimo jiné i své rozčarování, když se dozvěděla, že se do Evropy nepojede.

²⁶ Pánev prý vzala do ruky pouze jednou – aby s ní utloukla chřestýše.

²⁷ Ještě předtím, než se seznámila se Setonem, podnikala s přítelkyní Inéz LaFevre výlety do Catskills (hory v severovýchodní části Appalačského pohoří), kde se také naučila střílet. Viz obrazová galerie.

Jedna z mála datovaných fotografií, bohužel písmo s popisem je z větší části nečitelné. Skupina mužů s Grace a její přítelkyní Inéz LaFevre se vyfotografovala 25. srpna 1891 na výletě v Delaware Water Gap. Zajímavá je podoba ležícího muže. Za předpokladu, že fotograf pozitiv obrátil, by muž velice silně připomínal Hamlina Garlanda.

Cestou do Yellowstone se Setonovi zastavili u Hamlina Garlanda²⁸ v Západním Salemu²⁹. Garland, který se

²⁸ Hamlin Garland (*14. září 1860) se osobně zastal Setona u Theodora Roosevelta v době aféry Natur Fakér. (Witt, str. 85) Jako mnoho jiných jej postihla krize, a tak se stejně jako Seton přestěhoval počátkem 30. let na západ, kde v Hollywoodu 4. března 1940 zemřel. www.jameswhitcombriley.com/hamlin_garland_dialogue_with_riley_1894.htm
en.wikipedia.org/wiki/Hamlin_Garland

²⁹ Garland během svého života bydlel na více místech, ale každé léto trávil ve Wisconsinu, kde žili jeho rodiče. Když se o dva roky později r. 1899 oženil se Zulami Taft, stal se otcem dvou dcer. První dcera Isabel se jim narodila r. 1903. Grace nedlouho na to, v lednu r. 1904 porodila dceru Ann. Společně prožívané rodičovství nejspíš obě rodiny ještě víc sblížilo. Když Garlandovi zemřeli oba rodiče, začal (od r. 1915) s rodinou jezdit do Catskill Mountains, nedaleko New Yorku, kde nejspíš léto trávil se Setonem. Dům v Západním Salemu ale prodal až r. 1938. Dnes se v tomto domě nachází jeho muzeum, které vzniklo r. 1976 z iniciativy Errola Kindschye a nadace Wisconsin Historical Society.

rovněž živil psaním³⁰, toho měl se Setonem hodně společného. Byli vrstevníky a Garland, který vyrostl na pomezí, obdivoval indiány stejně jako on³¹. Později pomáhal Setonovi s výstavbou v DeWintonu³² a také se organizačně podílel na založení *The Woodcraft League of America*³³.

Společná práce

Cestou do Yellowstone Setonovi začali svůj nomádský život³⁴. Zimu trávili ve městě a přes léto cestovali. Grace věřila v Setonův literární úspěch. Již dříve publikoval několik povídek³⁵ a pomoc ze strany Grace mu dodala dost sebevědomí, aby kromě malování zkusil štěstí také jako spisovatel.

Kniha³⁶, ve které soustředil několik již dříve vydaných

Plakát na přednášku.

³⁰ R. 1921 získal Pulitzerovu cenu.

³¹ Vždy byl považován za výstředníka a na středozápadě byl poměrně neoblíbený. V mládí, které strávil v Dakotě, pro své sympatie vůči indiánům a později proto, že řadu svých spoluobčanů zvěčnil ve svých knihách. www.suite101.com/content/hamlin-garland-homestead-west-salem-wisconsin-a256378

³² Anderson str. 171

³³ Garland, který byl spolu s Grace členem užšího vedení The Woodcraft League (Council of Guidance) mohl mít ve své pozůstalosti mnoho zajímavých dokumentů, jenže ty nejspíš vzaly za své r. 1955 při požáru kampusu Dakota Wesleyan University. Pozůstalost totiž věnovala r. 1942 sdružení Friends of the Middle Border, které plánovalo v rámci této univerzity vybudovat o Garlandovi stálou expozici, jedna z jeho dcer. www.usc.edu/libraries/archives/arc/findingaids/garland/hglived-here.html

³⁴ Dům zpočátku zkusili pronajmout, jenže nájemce se ukázal jako neplatič, tak se domu o rok později zbavili.

³⁵ Novum jeho povídek bylo, že nešlo o pouhé bajky o zvířatech, ale skutečné příběhy zvířat, založené na důkladném pozorování jejich chování a čtení stop.

³⁶ Knihu povídek *Wild Animals I Have Known* vydal Scribner v New Yorku r. 1898. Grace se kromě korektur autorsky podílela i na typické úpravě, kdy kromě

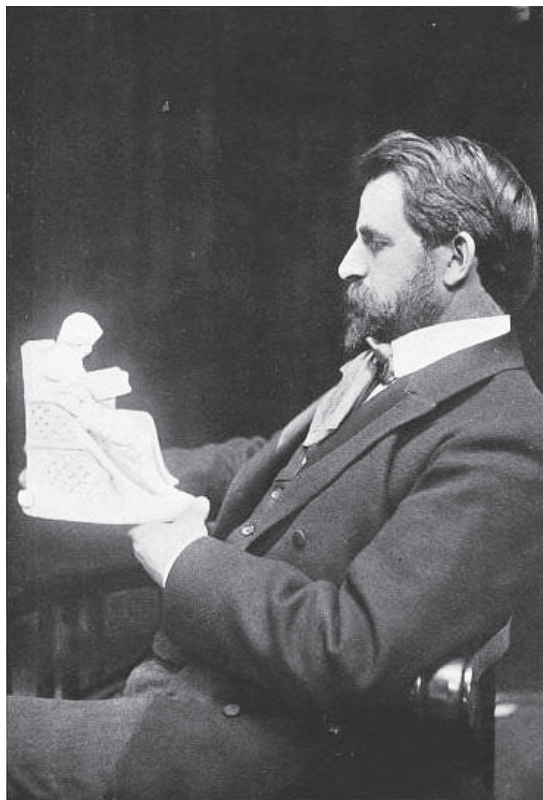

Garlandova manželka Zulami a dcery Marie Izabela (*1903) a Constance (*1907). Fotografie byla pořízena někdy kolem r. 1910.

Několik zajímavostí: Zulami měla bratra jménem Lorado a sestru se jménem Turbulence. Mladší z obou dcer Constance od r. 1927 ilustrovala knihy svého otce.

people.uncw.edu/newlink/garland/Books/books7.htm

Hamlin Garland v době, kdy se seznámil se Setonem (r. 1898).

V Greenwichi našel oblast, kterou místní nazývali „Wild Acres“ a které vyhovovala jeho podmínkám, až na cenu³⁷. Severní část lesnatého území vlastnil finančník Frederik Gotthold³⁸, ale jižní byla rozdělena mezi šest opuštěných farem.

V roce 1900 se Setonovi konečně podařilo pozemky o celkové výměře 120 akrů odkoupit³⁹ a po návratu z Norska začal s budováním jejich rodinného sídla, které nazval Wyndygoul. A právě tam došlo k založení prvního woodcrafterského kmene.

Kdo ví, zda jej k tomu nepřiměla Grace, která byla náruživou organizátorkou. Již nějaký čas se zřejmě znovu pokoušeli o dítě a problém s místní omladinou

³⁷ Greenwich se stal díky lepšímu spojení s New Yorkem žádanou lokalitou a ceny pozemků tam šly rychle nahoru.

³⁸ Zajímavost: Jméno Frederick Gotthold bylo také nejspíš literárním pseudonymem německého přistěhovalce, amerického historika Fredericka G. Heymana, který se věnoval především historii střední Evropy – Polska a Československa (narozen r. 1900 v Berlíně).

³⁹ Ke koupi došlo v květnu 1900 (*The New York Times*, 14. Nov 1912, Thu, Page 1).

povědek, vyšla Setonovi na podzim r. 1898 a během měsíce se stala bestsellerem.

Seton spojil její prodej s přednáškami a výstavou svých kreseb. Aby získal důvěru nakladatele, zřekl se honoráře z prvního vydání – což si díky finančnímu zajištění své manželky mohl dovolit – zároveň si ale vymínil, že u každého dalšího vydání bude mít honorář dvojnásobný.

Knihy i přednášky měly ohromný úspěch a záhy následovala další vydání. To pro něj znamenalo vydatný zdroj peněz, který mu zajistil finanční nezávislost.

Začal znovu přemýšlet o koupi vlastního pozemku. Od r. 1898 podnikal výlety do okolí a hledal pozemek, který by splňoval jeho kritéria: „Potok, nějaké skalky, žádná malárie, žádní komáři, nízká cena a 45 minut cesty na Grand Central Station.“

ilustrací text doprovází i drobné pérovky při okraji stránek www.archive.org/details/wildanimalsihaveooseto

Dům v Západním Salemu, kde žila matka Hamlina Garlanda a kde jej navštívili Setonovi během cesty do Yellowstonekého parku.

ve Wyndygoulu⁴⁰, který Seton potřeboval vyřešit, byl jedinečnou příležitostí otestovat, jak si Seton s dětmi dokáže poradit.

Celá akce o Velikonocích r. 1902 byla svým způsobem experiment, u kterého ani sám Seton netušil, jak bude úspěšný. Povzbuzen úspěchem začal hned od následujícího měsíce psát na pokračování série návodných článků pro časopis *Ladies Home Journal*⁴¹. Ohlas na články byl mimořádný a do konce léta vzniklo několik dalších kmenů, které sdružovaly odhadem kolem dvou set chlapců.

Seton, povzbuzen tímto zájmem, pokračoval psaním částečně autobiografického příběhu *Two Little Savages*, který vydal v následujícím roce 1903 i knižně.

Experiment ve Wyndygoulu

Seton, ovlivněn soudobým názorem, že veškeré konání člověka je založeno na vrozených pudech, věděl ze zkušeností jiných, že samotný pobyt v přírodě spojený s tábořením sám o sobě nikoho nepřevychová, proto vymyslel motivační program založený na přirozené touze vyniknout. Ten, kromě osvojení woodcrafterských znalostí a dovedností, umožnil dosáhnout uznání ve společenské hierarchii tlupy i průměrně zdatným jedincům, neboť odměna nebyla dostupná jen tomu nejlepšímu, ale každému,

⁴⁰ Tím, že Seton svůj pozemek oplotil, popudil proti sobě místní omladinu, která tuto dlouho opuštěnou oblast považovala za svou, a tak mu začala dělat naschvály. Nejprve se pokusil chlapcům domluvit, ale vysmáli se mu. Sousedé Setonovi doporučovali, aby proti nim tvrdě zakročil, ale on měl jiný plán. V březnu 1902 navštívil místní školu a pozval všechny chlapce starší 12 let k sobě na víkend.

⁴¹ Vzhledem k tomu, že šlo o časopis určený především ženám v domácnosti, lze se domnívat, že to byl nápad Grace.

Rodinná idyla ve Windygoulu.

kdo zvládl absolvovat úkol v rámci předem dohodnutých měřítek.

Při organizaci tlupy využil přirozené autority jedinců. Vsadil na to, že vložená důvěra u nich vyvolá pocit zodpovědnosti a sami pak dohlédnou na dodržování daných pravidel. V tom byl klíčový rozdíl oproti jiným formám organizace mládeže. U těch totiž většinou hrál klíčovou roli dospělý vůdce. U woodcrafterského kmene měl mít dospělý pouze roli neustranného soudce a rádce, kdežto vůdce si měla omladina volit ze svých řad.⁴²

Ačkoliv se – ve spojitosti se založením prvního kmene – Seton o Grace nikdy nezmínil, uvedl jeden z těchto prvních woodcrafterských kmene Sinawa – Leonard S. Clark – při rozhovoru s Penny Bottem 20. ledna 1975 že: „by nebylo fér přičknout veškerou slávu pouze jemu, neboť i jeho paní, obdivuhodná a báječná žena, byla během jejich táboření vždy poblíž.“⁴³

Anya

V roce 1903 Grace otěhotněla a několik dní před svými narozeninami 23. ledna 1904 (ve věku 32 let) porodila vytoužené dítě – dceru Ann⁴⁴. Nedá se říct, že by byl Seton zklamán tím, že se mu nenarodil syn. Nejspíš byl rád, že se vůbec potomka dočkal, a v dobovém tisku se prezentoval jako hrdý otec, který měl od malička se svou dcerou velké plány.

Aleš Kapica – Keny

⁴² To však platilo pouze pro kmen.

⁴³ Setonovy zápisky v jeho deníku, které se týkaly osobního života, byly vůbec strohé. Například záznam o jejich svatbě odbyl jedním řádkem. Zbytek stránky zabírá seznam pacts, které ten den pozoroval.

⁴⁴ *Woman's who's who of America* pro rok 1914–1915 en.wikisource.org/wiki/Page:Woman's_who's_who_of_America,_1914-15.djvu/718

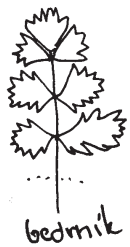
Jarní salát z přírody

Když jsem na loňském sněmu Ligy povídal o Chlebu lesa, Jáchym z Kruhu si to průběžně skicoval do zápisníku. To mě tak nadchlo, že jsem slíbil do jarního čísla povídat k těm jeho obrázkům a nakonec se mi to trochu rozrostlo. Rozhodl jsem se to pojmut tak, že to budou jen čerstvé zelené části rostlin, čili vyloučil jsem květy a bylinky na čaj a na masti. O tom toho tolik nevím a jistě se najde někdo, kdo bude vědět více. Také různé kořeny a hlízy na mouku jsem vypustil, protože na to je odborníkem Vlastík a psal o tom už v letním čísle 2009. Prostě to bude povídatí o rostlinách, které takhle zjara rád okusuji na mezích a podle cest.

Nebudu vás dlouho napínat, jen bych chtěl připomenout, že rostliny v přírodě je dobré neskupovat po velkých množstvích. Je to jednak kvůli jejich dlouhodobému přežití a za druhé někdy i jedlé rostliny obsahují v malých dávkách lehce jedovaté látky a tím, že se jimi nebudete přejídat, se vyvarujete nevolnosti. A teď už vzhůru do lesa na salát.

Bedrník obecný

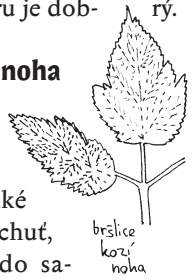
„Pijte pivo s bobkem, jezte bedrník, nebudete stonat, nebudete mřít.“ Vlastně nevím, čím měl být bedrník tak zdravý, ale chutná dobře. Má výrazně mrkvově-kořeněnou příchuť a najdete ho na suchých stráních. Na salát to není, ale do polívky nebo jen tak na žvýkání na vandru je dobré.

bedrník

Bršlice koží noha

Bršlice je další z mrkví, které vám doporučím. Má také mrkvovou příchuť, ale hodí se do salátů nebo nasekaná do těstovin. Nejlepší jsou mladé

bršlice koží noha

ještě nerozvítené listy, které skvěle křoupou. Najdete ji v zahradách a na vlhkých loukách. Lidé často varují před mrkvovitými rostlinami, ale zrovna tahle by se vám neměla s ničím splést – jediná jí podobná je krabilice zápašná a ta má chlupaté listy.

Brusnice borůvka

Málokoho by asi napadlo sbírat borůvky na jaře. Ale vězte, že na pozdně jarním vandru je to výborná pochoutka. Nejčastěji jím květy, které jsou díky nektaru medově nakyslé. Lístky se pak také dají uksovat nebo přidat do čaje.

mladé borůvkové listy

Česnáček lékařský

Takhle rostlinka je častá v příměstských lesích, takže pozor, abyste nesebrali nějakou, kterou označoval pes. Sbírají se mladé

česnáček

listy a nerozkvetlá květenství. Chuť je trochu zvláštní, něco mezi nahořklou brokolicí a česnekem. Ne každému to chutná.

Česnek medvědí

Tohle je taková vlnková loď jedlých rostlin z přírody – bohužel to způsobuje, obzvlášť v okolí Prahy, doslova nájezdy na známá naleziště. Sbírejte proto jen na velkých nalezištích a vždy jen pár listů z rostliny nebo si vyryjte jeden trs a rozmnožte si ho v zahradě. Dají se jíst celé rostliny, ale nejlepší jsou listy, které je možné jíst samotné, nasekat je do jídla nebo rozmixovat s olejem, sýrem a oříšky na pesto. Najdete ho v lužních lesích.

Chmel otáčivý

Chmel zná jistě každý milovník piva, do kterého se dávají hořké samičí šišťice. Málokdo ale ví, že dřív se jedly jeho výhonky podobně jako chřest. Pokud budete mít cestu později na jaře lužním lesem, můžete sbírat nebo okusovat mladé výhony. Ale pozor, jakmile jsou trochu starší, začnou škrábat a zhořknou.

Jitrocel kopinatý

Jitrocel kopinatý je rostlina, která se z Evropy rozšířila po celém světě – odtud její indiánské

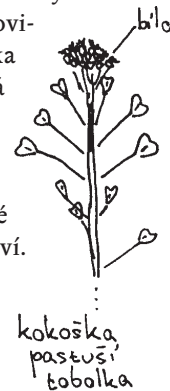
pojmenování „stopa bílého muže.“ Jistě si ze Dvou divochů vzpomenete, jak se vaří plicní balzám. Krom léčivých účinků se dá ale také jíst. Samotné listy nejsou moc dobré, ale když je obalíte v těstíčku z vajec a pár lžic mouky a osmažíte, vzniknou vám prima „přírodní řízky.“

Kerblík třebule

Tohle asi bude největší chuťové překvapení, protože tahle bylinka chutná jako fenykl nebo lékořice. Najdete ji v teplých oblastech Čech a Moravy na okrajích světlých lesů. Vypadá jako zmenšená rostlinka mrkve a podle vůně by se neměla dát s ničím splést. Dá se jíst jen tak nebo přidat pro ozvláštění do salátů.

Kokoška pastuší tobolka

Jako všechny rostliny z čeledi brukvovitých, i kokoška z jara chutná podobně jako brokolice. Dají se okusovat tobolky nebo celé konce květenství. Nedoporučuje se ale jíst větší množství, protože zvyšuje srážlivost krve. Obzvlášť nevhodná je pro těhotné ženy.

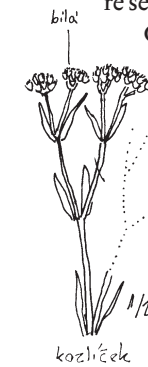
kokoška pastuší tobolka

Kopřiva dvoudomá

Kopřivu asi nemusím představovat, na jaře je to báječná zelenina. Dobré je sbírat jen nejmladší výhony a listy (pokud se bojíte požahání, tak v rukavicích) a před použitím je spařit. Použití má buď místo špenátu anebo do různých jarních nádivek a polévek.

Kozlíček polníček

Jedna z nejlepších rostlinek, které se dají na jaře okusovat. Ostatně je to planá forma polníčku, který se dneska dá koupit v obchodě. Poznáte ho podle kulatých listů a květenství, které se vidličnatě větví. Listy mají zvláštní chuť, která se někdy označuje jako oříšková. Jíst se dají celé rostlinky, dokonce i za květu.

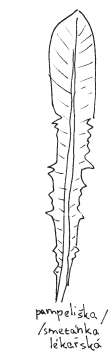
kozlíček

Lípa srdčitá

Lipové listí je zaručeně nejchutnější a nejkřupavější, co jarní příroda nabízí. Doporučuji lípu srdčitou, protože druhé dva u nás běžné druhy jsou chlupaté. Jediné, co bych nedoporučil, je listy krájet do salátu – obsahují totiž látky, které by z vaší svačiny udělaly nevzhledný sliz.

mladé lipové listy

pampeliška / smetánka lékařská

Pampeliška

Pampeliška (dříve také smetánka lékařská) roste všude, a tak pro vás bude snadnou kořistí. Nejlepší jsou mladé listy těsně před tím, než vylezou z hlíny, kdy ještě nejsou tak hořké. Někdy se tomu dá pomoci tím, že rostlinu přikryjete hlinou nebo třeba květináčem.

Popenec břechtanovitý

Popenec je hluchavkovitá rostlina s fialovými květy, která se plazí na loukách a v trávnících. Její listy jsou hodně aromatické, takže bych ji přidával do salátů jen pro ozvláštění.

Ptačinec velkokvětý

Tenhle ptačinec roste v dubohabřinách a hájích časně z jara. Je třeba ho jíst ještě mladý, protože časem začnou být jeho špičaté listy tuhé. Když je ale úplně čerstvý, mají listové růžičky a nerozvítená květenství hráškovou chuť.

ptačinec velkokvětý

Ptačinec žabinec

Podobně jako předchozí ptačinec, i tenhle má výbornou chuť, a navíc ho najdete na každé zahrádce. Jeho pověst je už tak rozšířená, že se dává jako příloha k jídlům v jedné pražské nůbl restauraci. Jíst se dají celé rostlinky.

Řeřišnice luční

Poslední kytička je řeřišnice, kterou na jaře potkáte na vlhkých loukách. Někdy má květy skoro bílé, ale nejčastěji kvete narůžověle nebo fialově. Dobré jsou jak listy, tak mladá květenství – mají příjemně štiplavou chuť podobnou hořčici.

Tak snad jsem vás nalákal na okusování jarních rostlinek a rozloučím se vzpomínkou na Juraše: „Šlapete si po snídani.“

Tomáš Koubek – Okeya
ilustrace Jáchym Herynek

Kdo jsem a v čem se rozhodně ekologicky nechovám, ale i tohle uvědomění pomáhá.

Před rokem jsem se já a několik dalších autorů rozhodli, že se v této mini rubrice podělíme se čtenáři o problematiku plnění činu malá (domácí) ekologie z několika úhlů pohledu. To proto, abychom možná i dopomohli některým z vás se stát nositelem tohoto orlího pera.

Potěšujících bylo i několik reakcí, které na tyto články přišly od čtenářů, ale registr orlích per za ten uplynulý rok doložil, že byly uznány „jen“ dva velké činy. Dovolte, abych úspěšným „plničům“ touto cestou poděkoval – *Jste vážně dobří...*

Na druhou stranu je škoda, že v celé LLM je „pouze“ 36 woodcrafterů, kteří myšlenku malé ekologie sdílí prostřednictvím registru OP. Stále věřím, že těch, co se zásadami činu 2U5 řídí, musí být mezi námi daleko více. Pokud čtete právě tyto řádky, zkuste si prosím položit otázku, do jaké skupiny woodcrafterů patříte:

- Tento čin v podstatě splňuji už mnoho let, ale již léta jsem nepředstoupil(a) před kruh ostatních, abych požádal o uznání něčeho tak samozřejmého – *mojí odpovědí je, že to samozřejmě není a i ty si zasloužíš naše uznání, jen je třeba udělat ten krok vřed.*
- Ten čin jsem již dávno získal(a), ale registr OP nedoplňuji, nějak mi nezbyvá čas ani nemám potřebu to někde zapisovat – *v tom případě i tobě velké Wašté, ale škoda, že tvé počínání není možné sdílet a inspirovat se jím.*
- S plněním činu teprve začínám a o splnění tohoto činu stále více

uvažuji – *právě pro tyto čtenáře bychom rádi i v následujícím roce připravili ještě několik typů a rad.*

• Jsem woodcrafter (což pro mnohé z nás znamená, že plněním činů stoupám na horu), ale plnění činů z druhého světla není mojí prioritou (jsou přece tak „těžké“) – *moc nevím co říci, ale pokud ještě stále čteš tyto řádky, moji odpověď zřejmě již tušíš.*

V žádném případě bych se nechtěl těmito několika řádky nad někoho povyšovat a tvrdit, jak jsem jiný, že neustále myslím na důležité věci a moje počínání je ryze ekologické. Já sám sebe mnohokrát musím přesvědčovat, abych obstál alespoň v tom minimu zásad požadovaných činem 2U5, a i to se mi daří s určitými výjimkami. Musím si přiznat, že se v některých věcech rozhodně ekologicky nechovám:

Při bydlení za městem a se zaměstnáním v centru nejsem schopen odbourat dojíždění autem. Systém MHD by mne do práce také dovezl, ale za delší čas, a nejsem zatím připraven tento čas věnovat ekologiii. Rád cestuji, takže občas použiji letadlo. Máme doma sušičku, miluji měkké ručníky. Sice se radši sprchuji, než myji ve vaně, ale jsem tam dlouho, takže vodou

nešetřím. Sprchování je pro mne relaxační záležitost, kterou zatím nejsem schopen ani ochoten zrušit. Naše úlitby bohu pohodlí a luxusu jsou specifické a dělají z každého z nás „normálního“ člověka. Ale i tohle uvědomění mi pomáhá přijmout skutečnost, že částečná minimalizace mých prohrůšků vůči přírodě je také drobným příspěvkem k ekologickému počínání.

Snažím se tedy poselství tohoto orlího pera naplňovat po drobných krocích a snažím se tyto zásady vštěpovat i svým dětem. Proto se v textu občas vyskytuje množné číslo, protože všichni žijeme v jedné domácnosti a rozhodně je v čem se zlepšovat. Určitě jsou i ekologické přístupy, které pravděpodobně nikdy nevezmu za své, ale i tohle vědomí, že jsou oblasti, kde nejsem ekolog, mi pomáhá se s touto skutečností vyrovnat.

Čerpáno ze zdroje www.woodcraft.cz a také z knihy *Desatero domácí ekologie* autorů Máchal, Vlášín, Smolíková. www.veronica.cz.

Martin Pejša – Medvěd

Indiánské látkové šaty

Bavlněné (kaliko, kartoun, flanel) a vlněné (sukno, flauš) látky získávali indiáni od obchodníků. Kaliko bylo v nejrůznějších barvách a vzorech – puntíky, proužky, kytičky, abstraktní vzory atd., flanely bývaly většinou kostičkované. Vlněné látky bývaly nejčastěji námořnická modř, méně šarlatově červená a zelená, mohly se navzájem kombinovat. Méně byly k vidění šaty ze sametu.

Bavlněné šaty

Úplně základní střih je velmi jednoduchý (obr. 2).

Uprostřed v pásu z jednoho pruhu látky se prostříhl otvor pro hlavu, k ramenům se přišily obdélníky rukávů, které zůstávaly dole otevřené a od podpaží dolů se všily rozšiřovací klíny.

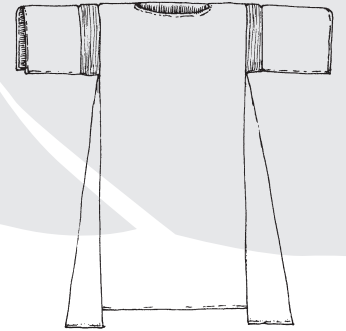
Když byla látka dostatečně široká, vystříhl se zvonovitý tvar šatů přímo a z odstřížků se vyrobilo něco jiného. Šaty se dělaly dole poměrně široké, aby se v nich dalo chodit, běhat, sedět, pracovat či vyskočit na koně, šířka klínu dole mohla být asi 20-30 cm.

Šaty bývaly poměrně dlouhé, zhruba ke kotníkům, minimálně však do půli lýtek. Vsazený klín se na jižních a středních pláních nechával o asi 8 cm delší pod lem sukne (obr. 2), na severních pláních a plateau se dělal v rovině s okrajem sukne (obr. 3, 4).

Nejnámáhanější část šatů je otvor pro hlavu, který se proto obšíval stejnou látkou nebo jinou pro

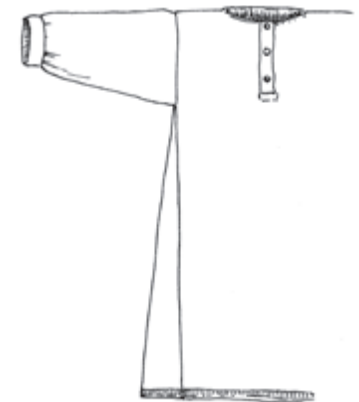
1 – Indiánka ze severních plání v podvlékačích šatech z kalika, přes ně pak svrchní šaty z vlněného sukna. Dolní lem sukne obšit hedvábnými stuhami, v pase staženo páskem s mosaznými cvoky. Slušná žena chodila zásadně v krátkých legínách!

2 – základní střih.

3 – střih severních plání a plateau.

4 – střih s nabraným rukávem.

kontrast, anebo hedvábnou stuhou. Vepředu se mohl trochu (mírně!) prohloubit do obloučku. Límečky se nenosily. Svislý prostřih na rozšíření hlavového prostoru se zpravidla nedělal.

Rukávy byly jen našitý přeložený obdélník, dosahovat by měl při připažených rukou kousek pod loket. Okraje se mohly olemovat podobně jako otvor pro hlavu, někdy se mohly rukávy udělat z jinobarevné látky pro krásu nebo ze šetřivosti. Šajenky rády vkládaly pruh jiné látky asi 5–10 cm široký mezi tělo šatů a rukáv (obr. 2). U bavlněných šatů se vkládání jinobarevných klínů na boku téměř nedělal. Otvor pro ruce v podpaží se dělal přiměřeně, někdy se nechával prostornější pro pohodlné kojení batolete. V pozdějších dobách se rukávy u bavlněných šatů začaly uzavírat po evropském způsobu, tehdy byly rukávy buď střiženy jako zužující se (častý způsob) (obr. 3), nebo nabrané do úzké manžety s knoflíčkem, (obr. 4).

Bavlněné šaty se často nosily jako pracovní nebo spodní, přes které se převlékaly vlněné nebo kožené, za chladného počasí se jich mohlo nosit několikero na sobě.

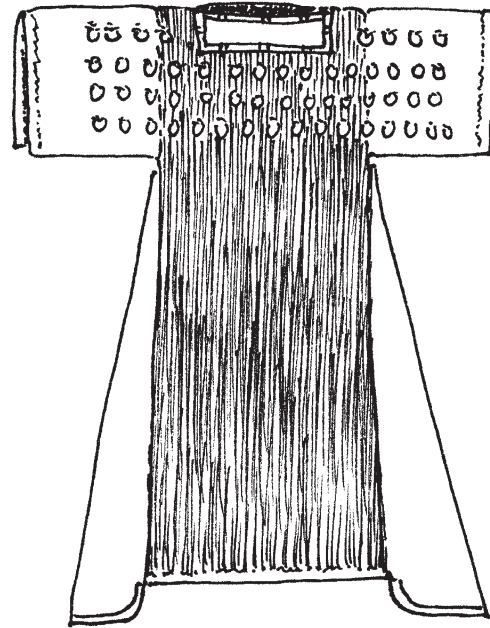
Jelikož se jednalo většinou o šaty pro každodenní užívání a práci, zdobily se jen minimálně.

Vlněné šaty

Vlněné šaty byly teplejší, mohly se nosit na běžné nošení, případně jejich zdobené varianty sloužily i jako šaty slavnostní. U vlněných šatů byly rukávy zpravidla volně otevřené, jak bylo zmíněno výše. Rozšiřovací klíny mohly být buď v rovině s dolním okrajem šatů, některé kmeny měly rády (např. Sioux, Šajeni, Arapaho, Kajova, ...), když o asi 8–10 cm dolní okraj přesahovaly (obr. 5, 6).

Indiáni milovali vlněné sukno s neobarveným okrajem širokým asi 2-3cm, který byl téměř vždy u dolního okraje šatů a klínů, případně na vnějších okrajích rukávů. Bílý lem se mohl doplnit našitými hedvábnými stuhami podél okrajů v různých barvách i v několika řadách a v různých barevných kombinacích. Takto je možné ozdobit okraje rukávů i dolní okraje šatů. Pokud jsou klíny v šatech prodloužené, můžete posunout i stuhu na klínech a vznikne tím zajímavý efekt.

Šaty nevzorované mohou být dvojbarevné – např. rukávy a dole pruh látky z jiné barvy, toutéž barvou lem okolo průstřihu – také to zpevní jinak velmi namáhaný díl, který se snadno trhá. Kajovské ženy kombinaci modrého a červeného sukna vysloveně milovaly (obr. 5). Na obrázku máte oblíbené zdobení

5 – vlněné šaty zdobené kaurí a způsob jejich přišívání.

našíváním mušlí kaurí, které měly v uží části propolanou šterbinu, za kterou se našívaly k šatům koženou tkanicí nebo silnou nití (obr. 5) tak, aby šterbina mušle byla otočena k látce.

Obr. 6 ukazuje šaty oblíbené mezi ženami Lakotů z tmavomodrého sukna s neobarvenými okraji a zdobené do oblouku našitými lasturami dentálií podle detailu na obr. 6 a dole aplikací z hedvábných stuh a mosazných flitrů.

Ženy kmene Vran zase dávaly přednost vlněným šatům s uzavřenými rukávy bez manžet, s typickými jinobarevnými aplikacemi kolem krku a kolem okrajů, šaty byly bohatě posíté jeleními zuby nebo jejich imitacemi z kostí (obr. 7). Tyto očníkové zuby, myslivecky krásné zvány „grundle“, se našívaly na šaty dlouhým tenkým řemínkem. Ten se na konci řady provlékl na líc a zajistil uzlíkem (obr. 5), volné konce visely na líci šatů (někdy).

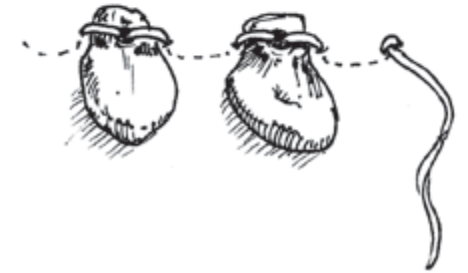
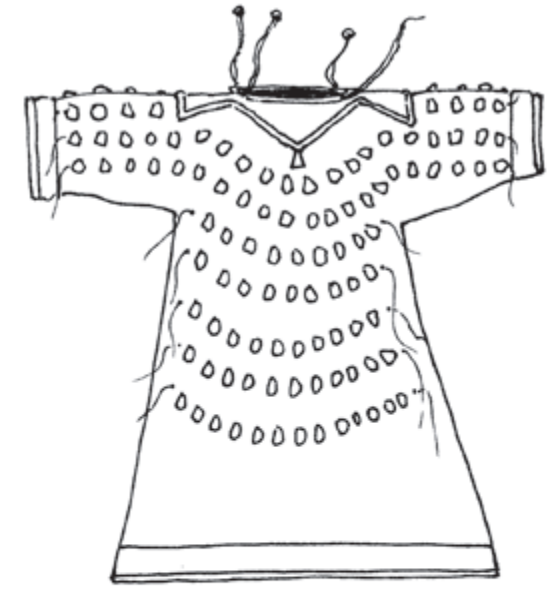
6 – vlněné šaty zdobené kelntkami.

Nakonec bych rád uvedl typ šatů, který je převzatý z osadnických, ale indiánky je často používaly v pozdějším rezervačním období za působení módy a misijních škol. Je stříhem velmi jednoduchý, hodí se pro flanelové kostkované vzory a je možné jej stříhat bez pravítka podle kostky vzoru a „od oka“. Skládá se ze tří základních částí: horní díl na šířku pohodlnou přes prsa a pas, rukávy široké nabírané u ramen a u zápěstí vsazené nabíráním do manžety s knoflíčkem, dolní díl suknice široký až tři délky obvodu pasu nabíraný do horního dílu v pase. Vše se stříhá rovně podél kostek a poté nabírá.

Možnosti zdobení

Bavlněné šaty bývaly obvykle prakticky bez ozdob, možná je kombinace s jinobarevnými látkami.

U vlněných nášivky z mušlí kaurí (angl. cowrie shells, dají se běžně koupit v galanteriích nebo obchodech s korálky či drahými kameny) nebo

7 – vlněné šaty kmene Vran.

kelntek (angl. dentalia, dovážejí se dnes z Indie, dají se koupit na internetu), stuhu (originály jsou hedvábné, komu nezáleží na 100% autenticitě, vystačí si se saténem), jelení zuby „grundle“ nebo jejich náhražky, flitry, rolničky, korálkové výšivky, řemínky s navlečenými korálky, kombinace s jinobarevnými látkami. Možností je mnoho, šaty se lišily podle kmenových zvyklostí, podívejte se do obrazových databází a na staré fotky.

Šaty se doplňovaly zdobeným páskem, ženskými leginami a mokasíny, případně plédem kolem pasu a pokrývkou, na jižních pláních byla nepostradatelnou součástí oděvu „reboza“ – jakýsi přehoz z víci prostěradla, v oklahomských rezervacích byly na sklonku 19. století v módě květované ruské šátky a čínské slunečníky.

Jan Křístek – Tewlikit
kresby autor

Yut nori (čti junnori)

Jak si vyrobit a zahrát prastarou a napínavou korejskou hru, vhodnou pro celou rodinu (a woodcraftery všeho věku).

I. Rozvláčný úvod, aneb: Proč právě nějaká zvláštní hra z Koreje?

Kdo nerad sáhodlouhé úvody, ať klidně přeskočí rovnou k seznamu potřebného vybavení a k popisu pravidel.

Když se mi na podzim minulého roku ozval můj kamarád Čan Pak (soused z vedlejšího pokoje tokijské koleje, na níž jsem před lety bydlel) s radostnou zprávou, že se v listopadu u nich v Pusanu v Jižní Koreji žení, dodal, že by pak rád přiletěl na svatební cestu do Prahy a ať prý si řeknu, co bychom chtěli z Japonska nebo Koreje přivést typického jako dárek na památku. Dlouho jsem uvažoval, oč si říct, a nakonec jsem vzpomněl na Miloše Zapletala a jeho psané vyprávění o tom, jaké poklady se skrývají v nejlepších tradičních hrách různých zemí světa, a rozhodl se, že poprosím Čana, aby mi přivezl orientální domino, o kterém se právě v Zapletalově herní encyklopedii píše jako o tradiční korejské hře. Jenomže ouha – ukázalo se, že přes sto let stará etnografická publikace pana Stewarta Culina, z které Zapletal své údaje o korejském dominu načerpal, popisuje situaci, která už je dnes patrně minulostí. Milé orientální domino je dneska v Koreji zřejmě k nalezení leda tak v muzeálních sbírkách (a jako živá hra funguje

spíš v Číně, mimo jiné i jakožto hazard provozovaný po kasinech a jiných pochybných podnikcích). Bylo tedy jasné, že tudy cesta nepovede a že musím co nejrychleji vymyslet něco onačejšího. I pro pátral jsem bleskem internet a poučil se, že existuje jistá korejská tradiční desková hra, určená pro rodinné a přátelské sešlosti, která prý skýtá velkou zábavu a to i většímu počtu lidí najednou. A protože času už moc nezbyvalo, rozhodl jsem se, že tak trochu vystřelím do tmy a budu si ji přát. Už i proto, že na internetu psali, že se dá v Koreji údajně sehnat za pakatel „i v každém supermarketu“ a nebude proto představovat žádnou starost ji opatřit.

Verze, kterou jsme o první loňské adventní neděli od našich korejských kamarádů Čana a jeho ženy Juni dostali, byla tak výpravná, až mě to zaskočilo, a bylo jasné, že ze supermarketu rozhodně být nemůže. No nazdar, co když to jako hra nebude stát za to a nakonec nám ta nádhera zůstane ležet někde ve skříni, říkal jsem si. Ale dobře to dopadlo – ukázalo se, že popis z internetu byl pravdivý a že hra, kterou jsme dostali, je opravdu dobrá. Natolik dobrá, že bych se tu o ni s vámi na stránkách Woodcraftu rád podělil. Už proto, že jde o hru po materiální stránce v zásadě velmi nenáročnou, kterou v základní verzi zvládne vyrobit opravdu každý woodcrafter

a kterou lze dokonce z improvizovat z věcí, které máme po ruce úplně všude. *Junnori* je hra tak jednoduchá, že si ji vyrobíte v hodně slušné verzi za půl hodiny s tím, co běžně bývá k dispozici při táboření na Kosím potoce (venkované v Koreji ji tradičně hrávali s kamínky na plánech nakreslených uhlem na rohožích anebo vyrytých do země a s kostkami vyrobenými přímo na místě z palivového dříví, viz obrázky), v extrémním případě ji sehraje i s listem papíru, tužkou a dvanácti drobnými mincemi tří druhů. Přitom je to hra, která má spád a je napínavá a bohatá na zvraty do poslední chvíle. Svou roli v ní sice hraje (tak jako v životě) náhoda, zároveň s sebou ale nese i okamžiky, kdy jsme nuceni ke strategickým úvahám. Její dávní autoři ji vymysleli opravdu dobře. V Koreji původně dokonce sloužila jako jeden z novoročních rituálů za dobrý rok a dodneška má v sobě něco obřadního a až metafyzicky laděného.

II. Co budeme ke hraní potřebovat (jak v případě, že pustě improvizujeme, tak v případě že jsme kutilové umělci).

Před první partií bude nezbytné připravit si:

1. Dvě odlišné barevné sady po čtyřech hracích kamenech.

V originále se užívají červené a černé či tmavomodré, úplně ale stačí použít klasické dámové kameny. V nouzi a pro vyzkoušení postačí i kamínky, knoflíčky či mince; kdo chce naproti tomu prokázat svou šikovnost, nařeže hrací kameny z dřevěné kulatiny, silné asi jako palec (vrbový či lískový prut), a pak je obrousí dohladka a polovinu jich obarví. Pro hru je

dobré (ale nikoli nezbytné), aby se všechny čtyři kameny daly naskládat na sebe do sloupečku.

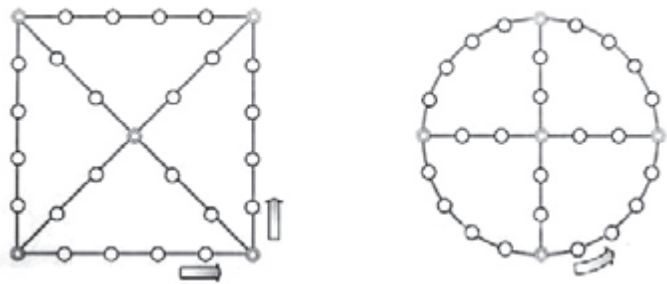
2. Čtyři hrací kostky z rozštípnutých větviček.

Nejjednodušší (a přitom zcela stylové) je udělat kostky, které dobře znali mimo jiné i severoameričtí indiáni: vzít asi tak 3 cm silný kus lískové či vrbové kulatiny i s kůrou, uříznout z ní pilkou dva špalíčky opět zhruba 3 cm vysoké a ty pak pečlivě rozštípnout nožem na přesné poloviny. Do kůrové strany se pak nožem udělá pár křížových vrypů. K těmhle kostkám pak ještě patří použít kalíšek či hrnek, ve kterém se protřepou a hodí na stůl jako

v takových těch filmových scénách ze středověké krčmy. Kdo chce mít náročnější typ kostek, které se hází zvláštním, malebným způsobem, který dává znát, že tahle hra byla původně věšteckým obřadem, vezme kulatinu o něco slabší a uřízne z ní 2 tyčky každou dlouhou na píd' (vzdálenost špičky palce a ukazováku, roztažených od sebe na maximum). Ty poté rozštípnou a seřízne podle obrázku, aby se od prostředka ke koncům mírně zužovaly, a ořeže a zbrúsí i bílou, rozštípnutou plochu tak, aby byla mírně vypouklá a co nejvíc hladká (každá kostka pak trochu připomíná miniaturní loďku). Tohle opatření údajně slouží tomu, aby

kostky nepadaly jednou stranou navrch častěji než druhou. I zde pak do strany s kůrou uděláme několik křížových zářezů nožem. Tenhle typ kostek se hází tak, že si na stůl či na zem, podle toho, kde hrajeme, dáme větší plochý polštář nebo složenou deku a pak svazeček kostek uchopíme oběma rukama a vyhodíme do vzduchu tak, aby se dřívka při letu protočila a pak spadla dolů na připravenou textilií.

Jednu z kostek pak můžeme (pro rafinovanější verzi hry, viz níže) poznačit na bílé straně černým puntíkem, například tuší.

(PS: pokud náhodou zrovna nemáte kdy a kde řezat větvoví a spokojíte se i s naprosto malebnou variantou hry, je vůbec nejjednodušší otevřít peněženku, vzít čtyři stejné mince, stanovit si, kterou stranu budeme považovat za líc a kterou za rub, a házet jimi – ale zážitku hraní s pěknými dřevěnými kostkami se to opravdu nevyrovná.)

3. Hrací plán

Pro první vyzkoušení úplně postačí vzít list papíru A4 a plán na něj nakreslit tužkou podle některého zde uvedeného obrázku. Kdo chce mít hrací plán malebný a krásný, vezme rovný kus rawhidu tak cca 20 × 20 cm a plán na něj nakreslí

tuší, případně indiánským tradičním způsobem. Kdo chce mít hrací plán ultrakrásný, může jej dokonce vyšíit, či vyrýt do kamene, ale nutně to není, kreslené verze zcela postačí. Formát můžete zvolit buď čtvercový, anebo, což je archaičtější a velmi pěkné, kruhový (opět viz obrázky). Jeden z rohů plánu (u kulaté verze jeden z průsečíků obvodového kruhu a středového kříže) je dobré zvýraznit coby startovní a zároveň cílové pole a označit drobnou šipkou, znázorňující směr hry (viz obrázek).

III. Jak to budeme (v každém případě) hrát

Principu hry okamžitě porozumí každý, kdo někdy v životě hrál *Člověče, nezlob se*. Jedná se totiž o (klasicky krásnou) variantu her tohoto typu (tzv. *Cross and circle games*), která je oproti té běžně známé „vylepšena“ pár pravidly, která jí dodávají na spádu a zajímavosti. Mimochodem, věděli jste, že právě hry typu *Člověče* byly (s velmi

podobnými pravidly) odedávna známy jak v Asii, tak i indiánům před příchodem bělochů a že tato informace posloužila jako jeden z podkladů pro vědeckou hypotézu o příchodu indiánů na americký kontinent z Asie? Ale teď už k těm pravidlům.

Cílem hry je totéž, co známe z klasické české varianty hry: Vyvést všechny své kameny z herního plánu dřív, než se to povede soupeři.

První rozdíl, kterým se *junnori* liší od klasického *Člověče, nezlob se*, však spočívá v tom, že jde o hru nejlépe pro dva, a to buď dva jednotlivce, anebo dva hráčské týmy. Hra symbolizuje pomyslné koňské dostihy a hráčská družstva pak představují cosi jako dvě soupeřící „dostihové stáje“. Ti, kdo jsou zrovna po ruce a chtějí si zahrát, se zkrátka rozdělí na dva týmy jako při fotbale na plácku a mladší členové jsou pak například pověřeni házením kostek a posouváním kamenů, zatímco na starších a zkušenějších je, aby vymýšleli nejhodnější strategii postupu. Zkrátka jde o to, aby se do hry podle svých schopností mohl zapojit a náležitě si ji užít opravdu každý „od 4 do 94 let“.

Jednotlivci nebo týmy pak střídavě hází čtyřmi hracími kostkami z rozštípnutých větviček a podle toho, kolik jich padne bílou stranou navrch, pak posouvají kameny po hracím plánu (ten mimochodem symbolizuje svět a vesmír; je

to dobře patrné hlavně na jeho starší kruhové variantě). Kameny tímto „vesmírem“ putují *proti směru hodinových ručiček*. V základní verzi hry je 5 možností, jakými mohou kostky padnout:

- Jedna kostka padne bílou štípanou stranou navrch, tři kůrovou (tomuhle hodů se říká v tradičně malebné herní terminologii *kanec*). Postoupíme některým svým kamenem o jedno pole.
- Dvě bílou stranou navrch, dvě kůrovou (*pes*). Postoupíme o dvě pole.
- Tři bílou stranou navrch, jedna kůrovou (*beran*). Postoupíme o tři pole.
- Všechny čtyři bílou stranou navrch (*buvol*). Postoupíme o čtyři pole a házíme znovu.
- Všechny čtyři kůrovou stranou navrch (*kůň*). Postoupíme o pět polí a házíme znovu.

Máme-li jednu z kostek poznačenou černým puntíkem, můžeme navíc hrát i variantu, že pokud padne jako jediná štípanou stranou vzhůru právě tato kostka, musíme jedním svým kamenem couvnout o jedno pole.

Druhý rozdíl oproti klasickému *Člověče, nezlob se* spočívá v tom, že kameny na hrací plán nasazujeme *okamžitě*. Nečekáme, až padne „šestka“, ale táhneme hned tak, jak nám to zrovna padlo. Zvýrazněné startovní pole se při nasazování kamenů do hry počítá jako „nulté“ – padne-li nám tedy při hodu jednička, smíme hned nasadit některý svůj kámen na první pole za startovním. Platí také, že jeden vrh kostek nás opravňuje k posunutí vždy jednoho kamene. Tedy, padnou-li nám např. tři, znamená to, že můžeme pouze a jedinečně posunout jeden kámen o tři pole a jakékoli jiné kombinace jsou nepřipustné.

Třetí rozdíl oproti *Člověče, nezlob se* tkví v tom, že si můžeme vybrat, jakou trasou po herním plánu tím kterým kamenem poputujeme. Varianty vidíte na přiloženém obrázku. Možnost volit si trasu máme vždy v případě, že se náš kámen po dokončeném tahu zastaví na jednom z čtyř polí hracího plánu, v nichž se protíná středový kříž s obvodovým kruhem (u čtvercových hracích plánů jde o *pole rohová*), anebo na *prostředním poli* hracího plánu. Pokud tedy máme štěstí, můžeme kámen vyvést z herního plánu už poté, co projde pouhou jeho čtvrtinou!

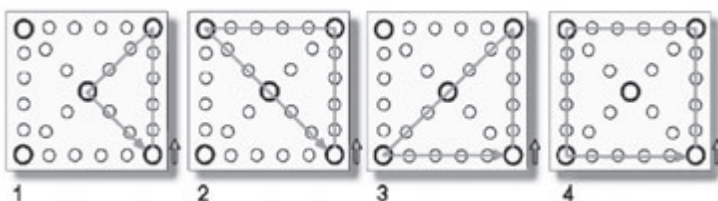
Shodné s klasickým *Člověče* je naopak to, že se kameny konkurenčních týmů při hře navzájem vyhazují. Když vkročíme svým kamenem na pole, kde je už kámen soupeře, odstraníme ho z plánu a soupeř s ním musí začít procházet celou trasu znovu od začátku.

Pozor na **čtvrtý rozdíl** v pravidlech: v *junnori* máme po takovémto odstranění soupeřova kamene z herního plánu nárok *házet hned ještě jednou* (a být tak odměněni za své „kamarádké“ chování – praktický význam to má ten, že dostáváme možnost svým kamenem

utéct z „místa činu“, čímž se zamezuje variantě „zacyklené vzájemné pomsty“, dosti pravděpodobně hlavně v úvodu hry, kdy ještě oba týmy nasazují na prvních polích plánu kameny do hry.

Pátý rozdíl oproti *Člověče, nezlob se* spočívá v tom, že můžeme při putování hracím plánem své kameny sdružovat do skupin a táhnout jimi *hromadně*. Můžeme tedy, pokud při tahu vstoupíme na pole, kde už je nějaký náš kámen, oba kameny spojit a od té chvíle jimi táhnout jako kamenem jediným. A pak v tomto spojování pokračovat klidně

dál. Můžeme takto propojit třeba všechny čtyři své kameny do jedné skupy a výrazně tak zrychlit svůj postup. Je s tím ovšem spojeno i riziko: pokud nám na pole, kde je takováto naše skupina, vkročí svým kamenem nebo skupinou kamenů soupeř, jsou všechny kameny této skupiny v jediném okamžiku odstraněny ze hry a musíme s nimi celou trasu začít procházet úplně od začátku.

Šestý rozdíl v pravidlech přichází ke slovu ve chvíli, kdy se některý z našich kamenů blíží ke svému cíli, kterým je zvýrazněné výchozí pole herního plánu. Platí, že abychom svým kamenem mohli opustit herní plán, musíme hodit takový počet bodů, abychom mohli toto startovní a zároveň cílové pole překročit minimálně o jeden bod. Zastavení na cílovém poli se jako završení trasy ještě nepočítá a soupeř nás zde může ještě i na poslední chvíli vyhodit.

Partie jsou poměrně rychlé a svižné, a proto se zpravidla postupuje tak, že sehraje celkem tři partie, kdy si hráč nebo tým

za každé jednotlivé vítězství počítá jeden bod a vítěze pak určí celkový součet bodů.

Hlavní kouzlo hry spočívá docela určitě ve všech šesti pravidlech, jimiž se odlišuje od nám známého *Člověče*. Právě tahle pravidla totiž mění hru z pouhého mechanického posunování figurek po hrací desce v zápolení, v němž v konečném důsledku vyhrává ten, kdo důkladněji promyslí situaci a dokáže lépe zhodnotit to, co mu padlo na hracích kostkách.

Takové je tedy *junnori*. Nemůžeš si ho koupit za drahé peníze v pestrobarevné krabici v prodejnách deskových her a není možná navenek tak líbivé, jako mnohé dnešní výkřiky společenskoherního průmyslu, má ale oproti nim tu přednost, že si ho při troše šikovnosti jako woodcrafter zvládneš kdekoli snadno a rychle vyrobit. Jeho hlavní půvab tkví právě v jeho zdánlivé jednoduchosti. Dobrá hra se totiž nemusí prodávat v nakančané krabici, dobrá hra musí mít především dobře vymyšlená pravidla – a to *junnori*, hra, kterou

prověřila dlouhá staletí, bezesporu má. Jde to rychle poznat už při prvních partiích.

A to je vlastně všechno. Díky všem, kdo dočetli až sem do konce a těm, kdo hru případně zkusí, přeju příjemnou zábavu při výrobě i při hraní.

P.S. Původně jsem chtěl tenhle článek sepsat pro prosincové číslo Woodcraftu a nabídnout vám *junnori* jako zábavu pro dlouhé zimní silvestrovské večery, ale (vcelku šťastná) shoda okolností nakonec chtěla tomu, že se s ním aktuálně shledáváte až v tomto jarním vydání. Pročež mne napadá, že se k vám dostane ještě před letním tábořením na Kosím potoce (či kdekoli jinde), kde má všechny předpoklady obohatit kmenům i rodinám s dětmi repertoár zábav a her, při nichž nejsme vázáni na to, co koupíme ve městě a přivezeme s sebou, ale stylově si je vyrobíme vlastníma rukama. Takže se, pokud to vyjde, budu těšit právě na setkání na Kosáku, kde bude, jak doufám, příležitost, abychom si s případnými zájemci ještě o *junnori* a podobných hrách Starého i Nového světa řekli něco víc a vyzkoušeli je se všemi finesami v praxi. Zdar a sílu!

Tomáš Jurkovič – Jerry

Prameny:

- bit.ly/2lzM1m8
- bit.ly/2kWX5HG
- bit.ly/2lx3Q6c
- bit.ly/2kBWdMD
- en.wikipedia.org/wiki/Yut
- bit.ly/2ljeziP

윷놀이

Woodcraft

Tuto část můžete po čárkované čáře odстриhnout a začít si skládat kartotéku plnou dobrých receptů a písniček. Uvařte si něco dobrého a přitom si krásně zapívejte.

Tavče gravče

aneb co dobrého a zdravého s fazolemi

Mám rád jednoduché a dobré recepty a tenhle je právě takový. Pochází z Makedonie a představuje zajímavý způsob, jakým beze zbytku zužitkovat půlkilo fazolí na hrnec vcelku slušné polévky a pekáč výborné fazolové směsi, po jaké se obvykle jen zapráší. (Exotický název tavče gravče znamená docela prostě „zapečené fazole“.)

Co budeme potřebovat:

Na základ:

Půl kila co největších bílých fazolí (jiné by taky šly, ale s velkými bílými je to nejvíc ono) a cca 3 stroužky česneku

Na polévku:

Dvě lžice oleje, lžice mouky, lžička mleté papriky, sůl, těstoviny, ocet

Na zapečení fazolí:

Olej, co nejkvalitnější mletá sladká paprika, voda, sůl.

Co s tím vším pak uděláme:

Fazole dáme přes noc namočit a pak k nim přidáme tři stroužky česneku i se slupkou a uvaříme to všechno doměkka. Pak do vývaru vymáčkneme česnekové stroužky a ze tří čtvrtin ho slijeme a využijeme na polévku, zbylou čtvrtinu necháme u fazolí.

Polévka:

Na dvou lžících oleje osmahneme mouku, přidáme papriku, zalijeme vývarem z fazolí a dobře provaříme. Osolíme, zavaříme těstoviny, můžeme přikyselit octem. To je vše. Polévku si pak schováme třeba navečer a soustředíme se na hlavní chod, kterým jsou zapečené fazole.

Fazole:

Do měkka uvařené fazole dáme se zbylou čtvrtinou vývaru do pekáče a přilijeme olej. Celkem dost oleje. A hlavně spousty kvalitní sladké papriky (ale jde to i například s kari či jiným podobným kořením). Přisolíme a pečeme tak asi půl hodiny v pekáči, dokud to není dost vypečené. Podávat se k tomu dá třeba chleba a pro chuť trochu bílého jogurtu, je to ale dost syté i samo o sobě.

Tomáš Jurkovič – Jerry

Použité prameny:

Karpatský, D, Jugoslávská kuchyně, Avicenum, Praha 1988, 65 a 161 s.

Sádlo, J & Dahbi, F, Mlsné čenichání jihovýchodním směrem, Dauphin, Praha – Podlesí 2015, 80 s.

Když jsem byla u maměnky v domě

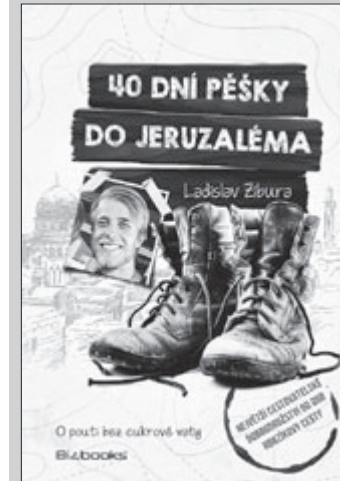
moravská lidová

- C**
1. |: Když jsem byla u maměnky v domě :|
C **B^b**
|: Šest mládenců chodívalo ke mně :|
C
Hej
2. |: Každého jsem pěkně přivítala :|
|: Každému jsem podarunek dala :|
Hej
3. |: Prvnímu dám červenou pentličku :|
|: Druhému dám péro za čepičku :|
Hej
4. |: A třetímu dám na nové šaty :|
|: A čtvrtému prsténeček zlatý :|
Hej
5. |: A pátému pěkné poležení :|
|: A šestému víneček zelený :|
Hej
6. |: Koho jsem já měla najradši :|
|: Dala jsem co bylo mně najdražší :|
Hej

Písničku si můžete v provedení Hradišťanu poslechnout na [Youtube.com](https://www.youtube.com).

40 dní pěšky do Jeruzaléma Ladislav Zibura Brno: BizBooks, 2015.

Upoutávka na novou knížku Ladislava Zibury ovládla před Vánoci pražské metro. Nezávisle na tom, jestli vás zlákala nebo ne, vám doporučuji sáhnout po jeho prvotině. Popisuje v ní svůj příběh, jehož téma odhadnete z názvu

knihy. V oboru pěšího putování není žádný nováček, přesto z knížky číší dojemná nezkušenost člověka, který nikdy nespál pod širákem ani netábořil ve stanu či dokonce v týpí.

Kromě líčení zážitků, které potkají asi většinu poutníků, tady ale zaujme něco víc. Autor se do Jeruzaléma vydal z bulharských hranic s Tureckem a Turecko přešel celé pěšky. Putoval v roce 2014 sám tou zemí, která dnes ob týden plní stránky našich novin. Zážitkům, které popisuje, se těžko z tepla českého bytu věří. Najednou slábne obraz Turecka jako nevyočitatelné země, která nejistotám dnešního světa sama přilévá do ohně. Pohostinnost a vstřícnost, se kterou se autor ve vedru a špíně tureckých měst i venkova setkal, zastíňuje evropské zvyky o několik koňských délek.

K tomu všemu autor přidává humor, nadhled a překvapivě vyzrálé vidění světa. Vždycky mě potěší, když v někom zahlédnu zárodek woodcraftera. Až se při

četbě Ladislava Zibury přestanete smát, bude vám s ním aspoň tak nějak dobře.

... Cesta si pro mě přichystala také několik oplocených sadů. U jednoho z nich jsem sám sobě dokázal, že i po pěti týdnech v divočině může člověk zůstat městským hlupcem. Přes vysoký plot jsem si totiž přehodil krosnu, abych následně zjistil, že ho nedokážu přelézt. Napnuté dráty mě při lezení neudržely, ovšem zároveň nebylo možné je odtáhnout natolik, abych mohl plotem prolézt. Jediným řešením se zdálo být zavolat hasiče nebo si ochočit kunu, která dráty přehryže. Nakonec mi nezbývalo, než jednat pudově....

Nevím, jestli je dobrý nápad vydat se letos sám pěšky napříč Tureckem. Ladislav Zibura nám dává naději, že by to přes všechno, co by si o tom pomysleli naši rodiče, mohl být radostný i bezpečný zážitek. I kdybyste ale chtěli vyrazit kamkoli jinam, zdá se mi tohle být ta správná knížka před prázdninami. Přihlaste se vy, kdo po jejím přečtení neměl chuť začít balit.

Iva Höningová – Awačín

Mondamin neboli o původu indiánské kukuřice (Odžibvejové)

Dávno, pradávno žil byl jeden chudý indián, který se ženou a dětmi bydlel v přenáděrné části země. Tento indián ale nebyl jen chudý, on byl také velmi nešikovný a jen obtížně sháněl i tu trochu obživy pro svoji rodinu. A jeho děti byly ještě příliš malé na to, aby mu mohly pomoci. Tento muž, přestože byl tak chudý, byl spokojený, pokorný a přívětivý. Vždy velmi děkoval Velkému Duchu i za to málo, co se mu právě podařilo získat.

Stejně pokorné povahy byl i jeho nejstarší syn, který byl nyní už dost velký na to, aby mohl podstoupit rituál hledání vize, při kterém se mu vyjeví, jaký duch bude jeho životním průvodcem. Chlapec se jmenoval Wunzh a byl již od dětství hodný a poslušný. Měl nápaditého a tvořivého ducha, byl přemýšlivý, milý a celá rodina ho milovala.

Jakmile se objevily první známky jara, začali mu rodiče stavět malý přístřešek právě tak daleko od jejich vlastního, aby tam mohl v klidu a nerušeně absolvovat svůj slavnostní rituál. Hoch se sbalil, a jakmile byl přístřešek hotov, přemístil se do něj a zahájil svůj půst.

V prvních dnech se procházel po lesích a kopcích, zkoumaje první jarní rostliny a květiny. Zklidňoval se tak, aby ve spánku mohlo přijít to, nač čekal. Baval se příjemnými představami, co všechno se mu asi přijde zjevit ve snech. Jak se tak potloukal jarními rašícími lesy a pozoroval vše kolem sebe, pocítil silnou touhu dozvědět se, čím to je, že všechny možné rostliny, byliny a bobule dokážou růst, kvést a plodit bez pomoci člověka. Zajímalo ho i jak je možné, že některé druhy jsou dobré k jídlu, jiné jsou léčivé a některé jsou dokonce jedovaté. Tyto myšlenky ho provázely

i ve chvíli, kdy už byl z hladu příliš malátný a slabý na to, aby chodil přírodou, a uchýlil se již nadobro do svého přístřešku. Moc si přál, aby ve svých snech a představách přišel na něco, co by přineslo užitek jeho otci, rodině i všem ostatním lidem.

„Je to tak!“ pomyslel si, „Veliký Duch stvořil vše kolem a je to jen jeho zásluhou, že žijeme. Ale nemohl by to udělat jednodušeji, abychom nemuseli stopovat a lovit zvířata a rybařit? Musím se na to soustředit ve svém snění, ve svých vizích.“

Třetí den půstu už byl Wunzh pobledlý a velmi slabý a vůbec nevstal z lůžka. Jak tak ležel, zdálo se mu, že z nebes sestupuje krásný mladý muž a přistupuje k němu. Byl oděn do bohatých a pestrých šatů, které měly nespočet odstínů žluté a zelené, od těch nejtemnějších až po ty nejsvětlejší. Měl na hlavě vlající žlutočervený chochol a pohyboval se velmi lehce a elegantně.

Přistoupil až ke chlapci a promluvil: „Byl jsem k tobě seslán Velkým Duchem, který stvořil vše na nebi i na Zemi. Viděl a zná cíl tvého půstu. Ví, že to chceš díky své dobrotě a starosti o to, aby se tvému lidu žilo lépe, a že to neděláš jen pro slávu a vítězství v boji či pro uznání válečníků. Seslal mě tedy, abych ti poradil a ukázal, jak můžeš svým milým pomoci. Nejprve však musíš projít zkouškou.“ Pak cizinec vyzval chlapce, aby vstal a připravil se na zápas s ním. Byla to jediná možnost, jak obstát a doufat v to, že se mu splní jeho přání. Wunzh věděl, že je velmi slabý z půstu, ale cítil, jak mu v srdci sílí odvaha a vůle. Neváhal tedy a téměř okamžitě vstal, rozhodnut, že raději zemře, než aby zklamal. Podstoupil zkoušku, ale po zdoluhavém zápase byl již vyčerpán téměř k smrti. V tom cizinec

zastavil zápas a řekl: „Pro tentokrát stačí, příteli! Ještě se vrátím.“ A usmívaje se na Wunzhe, vystoupil do nebes stejnou cestou, jakou sestoupil. Dalšího dne se nebeský návštěvník objevil přesně ve stejnou hodinu znovu a pokračoval v zápase. Wunzh cítil, že má ještě méně fyzických sil než předchozího dne, ale zdálo se, že oč slabší byl na těle, o to více zesílila jeho vůle a odvaha jeho mysli. Po nějaké chvíli, kdy už opět chlapec myslel, že zemře vyčerpáním, se celá situace opakovala. Jen dnes cizinec dodal: „Zítřejší podstoupíš svou poslední zkoušku, chlapče. Buď silný, příteli! Je to tvá jediná možnost, jak získat to, po čem toužíš.“

Třetího dne se cizinec objevil znovu ve stejnou dobu a znovu vyvolal zápas. Vyhladovělý Wunzh byl již velmi zesláblý a bledý, ale s každým zápasem zesílila jeho vůle natolik, že byl odhodlán v zápase pro svůj cíl buďto zvítězit, nebo zemřít. Napjal tedy poslední zbytky svých sil a zápasil s cizincem potřetí.

Po nějaké době cizinec začal polevovat v souboji, až se poddal a prohlásil se za poraženého. Poprvé vstoupil s Wunzhem do jeho přístřešku, posadil se vedle něj a začal mu dávat rady, jakým způsobem dosáhne výhod, které si vybojoval svým vítězstvím. „Získal jsi svoje Přání od Velkého Ducha,“ řekl cizinec. „Zápasil jsi jako muž. Zítřejší bude sedm dnů, co držíš půst. Tvůj otec ti přinese jídlo, abys zas získal sílu, a protože to bude poslední den tvé Velké Zkoušky,

zvítězíš. Nyní ti řeknu, co musíš udělat, aby tvůj kmen a tví lidé získali výhodu, po které toužíš. Zítřejší,“ opakoval cizinec, „zítra znovu přijdu a ty se mnou budeš zápasit naposledy. Jakmile nade mnou zvítězíš, svlékni ze mne šaty a polož mne na zem. Vyčisti hlínu od kořenů a trav, nakypři ji a na místě mne do ní pohřbi.

Až to uděláš, nech mé tělo zemi a nevyrušuj jej, jen čas od času to místo navštív a zkontroluj, zda jsem již znovu ožil.

Nikdy nenech můj hrob zarůst travou či plevellem. Jednou za měsíc na můj hrob přisyp čerstvou zem. Když budeš následovat mé rady, získáš to, po čem jsi toužil – přineseš užitek svým milým tím, že je naučíš to, co já nyní učím tebe.“ Pak mu potřásl rukou a zmizel.

Druhý den ráno přišel k chlapcovu přístřešku otec a přinesl lehké občerstvení: „Synku, už jsi hladověl dost dlouho, dnes je to právě týden, kdy jsi měl naposledy něco v ústech. Pokud ti má Velký Duch pomoci, udělá to. Ukonči svou hladovku a najez se. Velký Duch si určitě nepřeje, abys zbytečně zemřel hladu.“

A chlapec odvětil: „Otče, prosím nech mne, abych se postil ještě do západu slunce. Mám k tomu svůj důvod.“

„Dobrá“, řekl otec, „počkám do západu slunce, jak si přeješ, a doufám, že pak již něco sníš.“ Zvedl se a nechal chlapce opět o samotě.

V obvyklou hodinu se opět objevil nebeský posel a vzájemné poměřování sil pokračovalo. Přestože si

chlapec nedopřál ani část z jídla, které mu donesl otec, cítil, že má opět nové síly a že opakovaná námaha mu dala houževnatost, podpořila vytrvalost a posílila jeho kuráž. Nyní chytil tak pevně svého nebeského protivníka, že ho s téměř nadlidskou silou zvedl do vzduchu a uhodil s ním o zem tak, že zůstal nehybně ležet. Chlapec zjistil, že je jeho protivník mrtev. Neprodleně jej tedy svlékl ze šatů, sundal mu z hlavy zdobný chochol a jeho tělo pochoval, maje na paměti všechny pokyny, které předtím dostal. Byl si naprosto jistý, že se jeho nebeský přítel brzy opět vrátí k životu, jak slíbil.

Chlapec se pak vydal domů, do otcova přístřešku, kde snědl něco málo z jídla, které mu rodiče připravili.

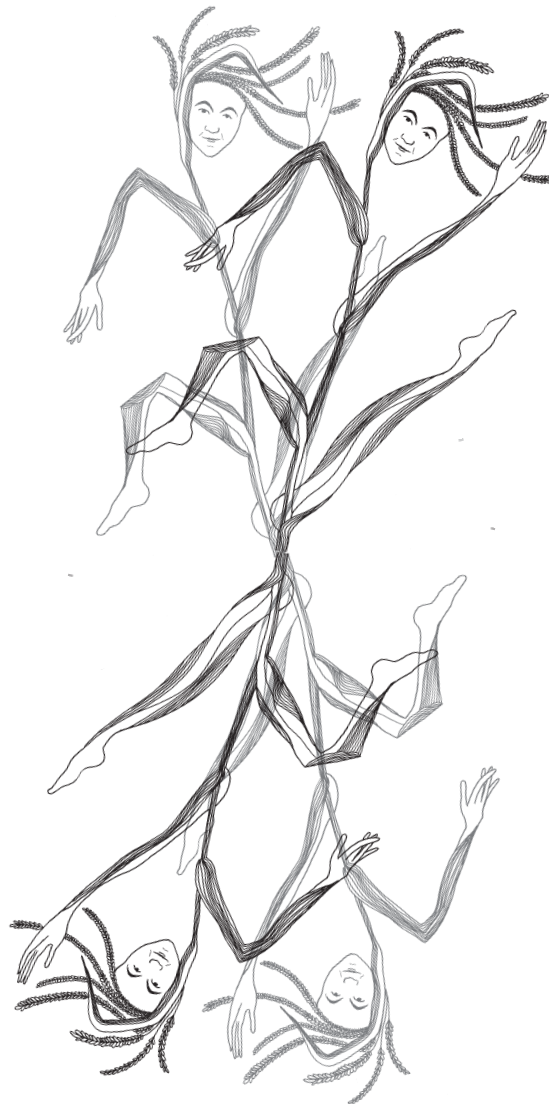
Dny a týdny mýjely a chlapec ani na okamžik nezapomněl na hrob svého nebeského přítele bojovníka. Poctivě jej navštěvoval celé jaro, plal veškerou travu, co na něm rašila a udržoval hlínu kyprou a vlhrou. Zanedlouho se začaly z hlíny vysouvat zelené chocholy. Čím lépe se o hlínu chlapec staral, tím byly větší a tím rychleji rostly. Zatím však byl opatrný a držel celou věc před otcem v tajnosti. Minuly dny, minuly týdny. Jednoho dne na sklonku léta, po dlouhé době co byli na lovu, pozval Wunzh svého otce na klidné a opuštěné místo, kde zjara držel svůj rituální púst. Přístřešek už zde nebyl, ale byl zde kruh udržované, pečlivě pleté a kypřené hlíny a v jeho středu stálo několik vysokých a vznešených rostlin se silnými, světle zelenými stonky, zlatočervenými chocholy nahoře, majestátními, širokými a velkými tmavě zelenými listy, výraznými žlutozelenými až červeně zabarvenými vlasy na konci mladých klasů a silnými, zralými, zlatě zářícími klasy po stranách stvolu.

„To je můj přítel, otče!“ zvolal mladík, „je to přítel všech lidí. Jmenuje se Mondamin, kukuřice. Už nemusíme spoléhat jen na lov, protože dokud se o tuto darovanou kukuřici budeme starat a budeme ji hýčkat, dokud budeme půdu udržovat čistou a kyprou, bude nám s pomocí této rostliny dávat obživu přímo půda sama. Podívej, otče, zde je příčina toho, proč jsem se tak dlouho postil. Velký Duch vyslyšel má přání a seslal nám něco nového, co nám umožní, abychom nebyli závislí na lovu zvířete ani na rybolovu.“ Pak svému otci předal všechny pokyny tak, jak je vyslechl od nebeského posla. Na to odloupl z kukuřičné rostliny jeden zabalený klas a řekl: „Stejně jako jsem já svého přítele před pochováním měl svléci z šatů, je třeba zralý klas svléci z šustí,“ a klas

rozbalil, aby se rozzářil jasnou zlatavou žlutí zralé kukuřice. Pak jej dal otci a ukázal mu, jak je třeba klas držet před ohněm až do chvíle, kdy zlatá slupka na zrnkách zhnědne, ale mléko uvnitř zrněk ještě zůstane zachované. Nato se celá chlapcova rodina pustila do hodování na čerstvě dozrálých kukuřičných klasech velebíc jméno Velkého Ducha za to, že byl tak štědrý a pozorný a obdařil je touto cennou plodinou. A tak přišla na svět kukuřice.

Z anglického originálu Mon-Daw-min, or The Origin of Indian Corn přeložil Vlastislav Grünwald.

Z knihy Native American Tales and Legends, Edited by A. A. Macfarlan, Dover Evergreen Classics 2001.

Bačkoro-ponožky pro děti i dospělé aneb klid a nohy v teple

Tentokrát jde o jednoduchou vychytávku, kterou oceníme doma i na cestách, a to hlavně v chladnějších měsících. Odlehčenější varianta pak může sloužit celý rok.

Kdo má doma malé děti a musí s nimi neustále vstávat ze země a lézt všude možně, ocení, že tyto bačkoro-ponožky nám ani dětem nepadají z nohy, nemusíme je tedy neustále někde hledat. K tomu je lze prát v pračce jako normální ponožky. Do přečpaného batohu před odjezdem na hory se také vejdu lépe než klasické pantofle.

Co budeme potřebovat:

- tlusté ponožky – nejlépe ručně pletené, ale postačí i obyčejné
- jehla a rezná nit
- pořádné nůžky
- pruh izolační plsti široký asi 10 cm – Je k dostání v kutilských potřebách, kde vám ho ustříhnou klidně

na míru vašeho chodidla. Nejspíš se budou jen trochu divit.

Pořídila jsem takovou plst, kterou se prý izolují garážová vrata a funguje skvěle na zimu. Kdo nebydlí přímo v iglů, vystačí i s tenčím materiálem.

Postup práce:

Na pruh plsti obkreslíme svá chodidla a přidáme jim 1 cm ze všech stran. Vystříhneme. Jde to ztuha a v případě naší garážové plsti dokonce velmi ztuha. Proto doporučuji použít ty nejbytelnější nůžky, které máte. Pak už stačí podrážky pevně přišít a je hotovo.

Mnoho zdaru s bačkoro-ponožkami přeje

Iva Jurkovičová – Olowanteča

foto: autorka

Nosič ohně

Hra, kterou se vám chystám přestavit je námětem na činnost, která se dá dobře začlenit do širšího rámce programu (např. etapové hry), nebo ji můžete vyzkoušet jen tak v rámci zpestření odpoledne na víkendové výpravě v teplejším období.

Co budeme potřebovat? Děti – ideálně skupinky bohaté věkem (od nejmenších po největší), nejvíce po pěti. Pak už by to nebyla taková sranda. Dále budeme potřebovat potok nebo jinou tekoucí vodu, klacky – hole a křesadlo a plátýnka (či jiný druh troudu) do každé skupiny a provázky.

Cílem je přepravit po vodě všechny materiál potřebný pro rozdělání ohně a ten pak zapálit. Jak na to? Každá skupina si vytvoří svůj vor, loďku či jiný vodě odolný dopravní prostředek. Fantazii a stavařským schopnostem se meze nekladou.

Dalším krokem je vytvořit náklad. Nechte na účastnících, jaké věci zvolí za potřebné – je zábava pozorovat, jak diskutují nad tím,

bez čeho se ještě obejdou a co vážně nutně potřebují. Náklad se samozřejmě musí správně přidělat na vor. Kromě materiálu, který si sami nasbírají v lese a na louce, jsou k dispozici jen provázky. Žádné další moderní vodězdorné vychytávky. Pouze důvtip a co příroda dá.

Zatímco nosiči ohně staví své vory a připravují cenný náklad, je třeba vytyčit dráhu, po které se musí plavidlo dopravit, a dále místo, na kterém se bude rozdělávat oheň. Pokud chcete hráče potrápit či vyzkoušet ještě o trochu více, lze celou činnost ještě opepřit tím, že rozdělání ohně musí přepálit provázek – v tom případě je ještě třeba připravit pro každou skupinu ohniště s nachystaným

provázek napnutým ve zvolené výšce.

Jakmile je vše připraveno, může se jít na vodu. Po celou dobu převozu se nákladu dotýká jen nosič ohně a ke kormidlování používá pouze hůl – klacek. Ostatní mu mohou radit a podporovat ho. Ovšem zodpovědnost je pouze na něm. Pravidla si můžete samozřejmě přizpůsobit – nosič může do vody, může se dotýkat plavidla jen ze břehů. Vše závisí na terénu, jaký máte k dispozici.

Když je vše připraveno – plavidla, balíčky i trasa, zbývá už jen odstartovat závod a bavit se tím, jak se skupinky dokáží s takovýmto oříškem vypořádat.

Nicol Jará – Zifoto: Želva – Iva Kučerová

